

Dönem : 1

Toplantı : 2

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 59

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı hükümler eklenmesine dair kanun tasarısı ile Kayseri Milletvekili Mehmet Yüceler ve 7 arkadaşının, 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesine bir fıkra ilâvesine dair kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu (1/287, 2/324)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71/1827-2942

13.9.1962

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 10.9.1962 tarihinde kararlaştırılan «5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı hükümler eklenmesine dair kanun tasarısı» ve gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Başbakan
İsmet İnönü

KURUMLAR VERGİSİ KANUNU

GEREKÇE

Umumi izahat

Bütün vergi sistemimizin yeniden revizyondan geçirilmesi ve vergi kanunlarımızın ekonomik ve sosyal icapların gerektirdiği hükümlerle tevhiz edilmesi maksadiyle Bakanlığımızca kurulan Vergi Reform Komisyonu, çalışmalarının ilk safhasında Gelir ve Kurumlar vergileri kanunlarını tetkik konusu olarak ele almış ve bu kanunlarda ihracatı teşvik ve ekonomik gelişmeyi hızlandırmak yönünden yapılmasında fayda mütalâa ettiği tadilâta ait teklifleri muhtevi raporunu Bakanlığımıza vermiştir.

Bu rapor, Bakanlığımızca diğer Bakanlıklara, meslekî teşekküllere ve üniversitelere gönderilmiş ve bu yerlerden alınan mütalâalar da göz önünde tutulmak suretiyle Gelir ve Kurumlar vergileri kanunlarında lüzumlu değişiklikler yapılmış ve bu kanunlara yeni hükümler konulmuştur.

Bu meyanda Gelir Vergisi Kanununda yapılan tadilâta mütenazır olarak Kurumlar Vergisi Kanununda da Kurumlar Vergisi mükelleflerinin yatırım indirimi müessesesinden istifadesini ve zararlarını beş sene müddetle nakledebilmelerini temin eden hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca, dar mükellefiyete tâbi kurumların bâzı nevi kazanç ve iratlarına ait Kurumlar Vergisinin stopaj suretiyle alınmasına mütaallik yeni bâzı hükümler konulmuş ve kanunun birtakım maddeleri üzerinde gerekli değişiklik ve düzeltmeler yapılmıştır.

Tadil tasarısı ile yapılan değişiklikler ve ihdas olunan yeni hükümler hakkında maddelere ait gerekçe bölümünde etraflı izahat verilmiştir.

Maddelere ait gerekçe

Madde 1. — Bilindiği gibi 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 1 nci maddesi kurumlar vergisinin mevzuunu tâyin etmekte ve mütaakıp 2 - 6 ncı maddeler ise, vergi mevzuuna giren şirket, müessese ve işletmelerin her birinin mahiyet, hudut ve şümulünü açıklamaktadır.

Meriyette bulunan 1 nci maddenin 1 nci fıkrası, «aşağıda yazılı tüzelkişilerin kazançları kurumlar vergisine tâbidir» dedikten sonra dört bent halinde vergi mevzuuna giren şirket, müessese ve işletmeleri saymaktadır. Merzkûr bentlere göre Kurumlar Vergisi şümulüne alınanlar; sermaye şirketleri, kooperatif şirketler, iktisadi kamu müesseseleri ile dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmelerdir.

(A) ve (B) bentlerinde bahsedilen sermaye şirketleri ve kooperatif şirketler, Ticaret Kanunu hükümleri gereğince tesis edildiklerinden tüzelkişiliği haizdirler. (C) ve (D) bentlerinde kayıtlı iktisadi kamu müesseseleri ile dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmeler ise, tüzelkişiliği olan müessese ve işletmeler halinde kurulabilecekleri gibi kendilerine tüzelkişilik verilmediği de vâkıdır.

Bu duruma nazaran, vergi mükellefiyetinin doğabilmesi için tüzelkişiliğe sahip bulunmak şart olmayıp mütaakıp 2 - 6 ncı maddelerde gösterilen târiflere giren şirket, müessesé ve işletme mahiyetinin mevcudiyeti kâfidir. Nitekim 4 - 6 ncı maddelerde açıklandığı üzere, iktisadi kamu müesseseleri ile dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmelerin vergi mevzuuna alınışlarında bunlara ayrı bir tüzelkişilik verilmiş olup olmadığına bakılmıyacağı, bu maddelerde sarahaten belirtilmektedir. Bu hale göre gerek yanlış anlamaları izale, gerekse 1 nci madde ile 4 - 6 ncı maddeler arasındaki tenazuru sağlamak maksadiyle birinci fıkrada daha umumi ve her iki hali kavriyan bir tâbirin kullanılması icabetmiştir.

İşte bu mülâhazalarla birinci fıkrada mevcudolan «tüzelkişilerin» kelimesi çıkarılarak bunun yerine «kurumların» kelimesi konulmuştur.

Diğer taraftan, mer'i 1 nci maddenin (D) bendinde, dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmeler vergi mevzuuna alındığı halde bunlara benzeyen cemaatler bu bentte z'kredilmediği için bunların iktisadi işletmelerinin vergilendirilmesinde tereddütler hâsıl olmaktadır.

Tatbikatta beliren bu tereddütleri bertaraf etmek gayesiyle maddeye parantez içindeki hüküm eklenmiştir. Yapılan tadilâtle cemaatlere ait iktisadi işletmeler Kurumlar Vergisi mevzuuna dâhil bulunduğu ve cemaatlerde çalışan kimselere ödenen ücretlerden de Gelir Vergisi tevkifatı yapılacağı mevzuunda vuzuh sağlanmıştır.

Ayrıca, tarım faaliyetlerinden elde edilen Kazançlar Gelir Vergisi mevzuuna alındığından, sonuncu fıkranın da tadili zaruri görülmüş ve bu maksatla kurum kazancının, Gelir Vergisi Kanununda sayılan gelir unsurlarından terekkübedeceği belirtilmek suretiyle maddeye sarahat verilmiştir.

Madde 2. — Bu madde vergi mevzuuna giren sermaye şirketlerini saymaktadır. Madde metnine nazaran sermaye şirketleri, Ticaret Kanunu hükümleri gereğince kurulmuş anonim, eshamlı komandit ve limited şirketler ile aynı mahiyetteki yabancı kurumlar sermaye şirketlerinden ibarettir.

Malûm olduğu üzere 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun neşri tarihinde 865 sayılı Ticaret Kanunu meriyette bulunduğundan, 2 nci maddede böyle bir hükmün konulması zaruri görülmüştür. Ancak 29 . 6 . 1956 tarihinde sözü edilen bu kanun ilga edilerek yerine 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ikame edildiğinden, yeni kanuna göre kurulmuş ve kurulacak olan sermaye şirketlerinin de vergi mevzuuna dâhil bulunduğunu belirtmek maksadiyle bu maddenin başına «Türk» kelimesinin ilâvesi uygun görülmüştür.

Madde 3. — Bu maddede kooperatif şirketlerin mahiyeti açıklanmaktadır.

Mer'i maddenin 1 nci fıkrasına göre gerek Ticaret Kanunu gerekse özel kanunları gereğince kurulmuş olan istihlâk, kredi, istihsal, satış, yapı ve sair kooperatifler vergiye tabi tutulmakta, fakat aynı mahiyetteki yabancı kooperatifler vergi dışı kalmaktadır.

Yabancı sermaye şirketleri, Türk şirketleri gibi vergi mevzuuna alındığına göre, yabancı kooperatif şirketlerin vergi dışı kalması için her hangi bir sebep mevcut değildir. Bu itibarla bu nevi kooperatiflerin Türk kanunlarına müsteniden kurulmuş olan kooperatif şirketler gibi vergiye tabi tutulması uygun görülmüş ve maddeye gereken ilâve yapılmıştır.

Ayrıca, 865 sayılı Ticaret Kanunu yerine 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ikame edildiğinden, yeni kanuna tabi olan kooperatif şirketleri de kavramak amacıyla birinci fıkraya «Türk» kelimesi eklenmiştir.

Madde 4. — Bu maddede vergi mevzuuna giren iktisadi kamu müesseselerinin tarifi yapılmakta ve mükellefiyet şartları açıklanmaktadır.

Mer'i madde iktisadi kamu müessesesini, Devlete, özel idarelere, belediyelere ve diğer kamu idare ve müesseselerine ait veya tabi olup faaliyetleri devamlı bulunan ve 1 nci maddenin (A) ve (B) fıkraları haricinde kalan ticari, sınai ve zirai işletmeler olarak tarif etmektedir.

Bu tariften de anlaşılacağı üzere, bir müessesenin iktisadi kamu müessesesi şeklinde tavsif edilebilmesi için şu şartları haiz olması icabeder :

1. Mevzuubahis işletmenin, ya Devlet, vilâyet, özel idare, belediye veya köy gibi kamu idarelerine veya bunlar tarafından bir veya birkaç kamu hizmetini görmek maksadıyla ve ekseriya hususi bir kanunla ihdas edilen tüzel kişiliği haiz kamu müesseselerine ait veya tabi bulunması lâzımdır.

2. Diğer taraftan kamu müessesesinin vergi mevzuuna girebilmesi için ticari, sınai veya zirai bir işle devamlı olarak meşgul olması lâzımdır. Faaliyetin devamlılık arz etmemesi halinde tabiiyle vergilendirme bahis konusu olmayacaktır.

3. Nihayet iktisadi kamu müessesesinin kazanç gayesi gütmemesi veya kendisine tüzel kişilik verilip verilmemesi vergi dışı kalmayı icap ettirmemektedir.

Mer'i 4 ncü maddenin iktisadi kamu müessesesini tarif eden 1 nci fıkrası maksada yeter görüldüğünden aynen tasarıya alınmıştır. Fakat bu fıkrada sayılan hususları ihraz ederek bir iktisadi kamu müessesesi vasfını taşıdıkları ve devamlı olarak ticari, sınai veya zirai bir işle meşgul oldukları halde, müstakil muhasebeleri bulunmayan veya kendilerine muayyen bir sermaye tahsis edilmemiş olan bâzi iktisadi kamu müesseselerinin vergi mükellefiyetlerinin tâyininde hâsıl olan te-reddütleri izale etmek için 2 nci fıkraya gerekli ilâve yapılmıştır.

Madde 5. — Bu maddede dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmelerin tarifi yapılmaktadır.

Bilindiği üzere, mer'i hükme nazaran, dernek, tesis ve vakıflar bizatihi kendi faaliyetlerinden dolayı Kurumlar Vergisine tabi değildirler. Burada vergi mükellefiyetinin doğabilmesi için mevzuubahis dernek, tesis ve vakıfa ait bir iktisadi işletmenin mevcudiyeti zaruridir. Aynı zamanda vergilendirme bakımından işletmenin 4 ncü maddede bildirilen şartları haiz olması, yani söz konusu işletmenin dernek, tesis ve vakıfa ait veya tabi bulunması, sermaye veya kooperatif şirketi olmaması ve ticari, sınai ve zirai bir işle devamlı olarak işgal etmesi icabeder. İktisadi kamu müesseselerinde olduğu gibi, bu işletmelerin de kazanç gayesi gütmemeleri ve tüzelkişiliği haiz olmamaları mükellefiyetlerine tesir etmemektedir. Ancak 4 ncü maddede izah edildiği gibi, mezkûr iktisadi işletmelerin müstakil muhasebeleri olmaması veya kendilerine tahsis edilmiş sermayeleri bulunmaması halleri de mükellefiyete tesir etmeyecektir. Ayrıca 1 nci maddeye parantez içindeki hükmün ilâvesiyle tesisler gibi vergilendirilmesi derpiş olunan cemaatlara ait iktisadi işletmeler, yukarıda belirtilen şartlar dâhilinde keza vergiye tabi olacaklardır.

Diğer taraftan mer'i kanunun 6 ncı maddesinde yer alan yabancı derneklere ait iktisadi işletmeler bu maddeye nakledilmiş ve bu suretle hüküm ve tatbikatta birlik sağlanmıştır.

Madde 6. — 5 nci maddenin gerekçesinde açıklandığı gibi yabancı devletlere ait iktisadi işletmeler bu maddeden çıkarılarak 5 nci maddeye alındığından, 6 ncı maddenin matlâbı değiştirilmiştir.

Ayrıca 4 ncü maddede bahsedilen Türk kamu idare ve müesseseleri ile yabancı kamu idare ve müesseseleri arasında hukuki bakımdan farklar mevcudolabileceği göz önünde tutularak yabancı devletlere ve yabancı kamu idare ve müesseselerine ait veya tabi olan iktisadi müesseselerin vergilendirme yönünden durumları bu maddede derpiş olunmuştur. Tasarının 6 ncı maddesi hükmüne göre yabancı iktisadi kamu müesseseleri, 4 ncü maddede belirtilen şartlar dâhilinde Türk iktisadi kamu müesseseleri gibi vergiye tabi tutulacaklardır.

Madde 7. — Bu maddede Kurumlar Vergisi muafiyeti ile ilgili hükümler yer almaktadır.

Yapılan tadilatla mer'i maddenin bir kısım bentleri kaldırılmakta, bâzı muafiyetler genişletilmekte ve diğer bentler ise yeni sıra numaraları dâhilinde tasarıya alınmaktadır.

Kaldırılması derpiş olunan bentler ve bunlarla ilgili açıklama aşağıda sırasıyla arz ve izah edilmiştir:

1. Meriyette bulunan 1 nci bent hükmü ile Posta, Telgraf ve Telefon İdaresi Kurumlar Vergisinden muaf tutulmuştur.

Malûm olduğu üzere, PTT İdaresi bidayette bir kamu müessesesi olduğundan Kurumlar Vergisinden muaf tutulmuştur. Ancak 6145 sayılı Kanunla bu idare bir iktisadi teşekkül haline getirildiğinden bentte bildirilen muafiyetin tatbik yeri kalmamış ve bu maksatla mezkûr bent maddeden çıkarılmıştır.

2. Aynı şekilde bir kamu müessesesi olarak Kurumlar Vergisinden muaf tutulan Devlet Demiryolları İdaresi 6186 sayılı Kanunla iktisadi bir teşekkül halini alması sebebiyle Kurumlar Vergisi mevzuuna girdiğinden ve 6623 sayılı Kanunla bir anonim ortaklık (Türk Havayolları Anonim Ortaklığı) halini alan Devlet Havayolları İşletmesi de bu suretle vergi muafiyetini kaybettiğinden, bu teşekküllerin vergi muafiyetine mütaallik olup fuzuli bir mahiyet alan 2 ve 3 numaralı bent hükümleri madde metninden çıkarılmıştır.

3. Mer'i maddenin 12 nci bendi ile halkevleri ve halkodaları için kabul edilmiş olan muafiyet, bu müesseselerin ilga edilmeleri sebebiyle madde metninden çıkarılmıştır.

4. Diğer taraftan, Çelir Vergisi Kanununun 96 ncı maddesi muvacehesinde mer'i kanunun son fıkrası hükmü, tatbik yeri kalmadığından madde metninden çıkarılmıştır.

Muafiyet hudutları genişletilen müesseselerle alakalı fıkralar ise şunlardan ibarettir :

1. Mer'i hükmün 4 ncü bendi ile askerî fabrikalara ait muafiyet, askerî atelyeler için de tanınmış ve bu husus tasarının 7 nci maddesinin 1 nci bendinde belirtilmiştir. Ayrıca bu bentte sayılan Darphane ve Damga Matbaası, Millî Piyango İdaresi, askerî fabrika ve atelyelere tanınan vergi muafiyetinin, bunların munhasıran kuruluş maksadı dâhilinde kalan işlere aid olduğunu belirtmek maksadıyla mer'i maddenin sondan bir evvelki fıkrası hükmü alakası dolayısıyla buraya alınarak parantez içinde ifade olunmuştur.

2. Mer'iyette olan 7 nci maddenin 8 nci bendi ile, kamu idare ve müesseseleri tarafından ilim, fen ve güzel sanatları, tarım ve hayvancılığı öğretmek, yaymak, islah ve teşvik etmek gayesiyle işletilen müesseselere ait muafiyet, kitap, gazete ve mecmua yayın evlerine de teşmil edilmiş ve bu husus tasarının 7 nci maddesinin 3 ncü bendinde açıklanmıştır.

3. Mer'i 17 nci bentte, köy ve köy birliklerine ait tarım işletmeleriyle köylünün genel ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla köylüler tarafından işletilen hamam, çamaşırhane gibi işletmelere dair muafiyet hududu genişletilmiş ve değirmenlerle il sınırı içindeki yolcu taşıma işletmeleri de muafiyete dâhil edilmiştir.

Ayrıca yukarıki muafiyetten istifade edecekler arasında belediyesi bulunan köyler de ilâve olunmuştur.

4. Mer'i hükmün 19 ncu fıkrası ile, munhasıran verem tedavi eden sanatoryumlar ve prevanatoryumlara dair muafiyet, munhasıran kanser tedavisi ile uğraşan kurumlar için de kabul edilmiş ve tasarının bu maddesine ait 14 ncü bente bu mevzuda yeni bir hüküm eklenmiştir.

5. Munhasıran üyelerinin istifadesine tahsis edilen derneklere ait lokal, gazino ve lokanta işletmeleri için, bunların alkollü içkiler vermemeleri şartı ile 16 ncı bentte yeni bir muafiyet kabul edilmiştir.

6. Yürürlükte bulunan kooperatif muafiyetine dair 20 nci bent, tasarıya 16 ncı bent olarak alınmıştır. Yalnız esas mukavelelerinde bu bentte sayılan muafiyet şartları mevcudolduğu halde bilâhara bunları fiilen ihlâl eden kooperatif şirketlerin mezkûr muafiyeti suiistimal etmemeleri için parantez içindeki hükmün konulması zaruri görülmüş ve mevzu bahis muafiyet şartlarını bilâhara ihlâl eden kooperatiflerin bu nevi muafiyetten faydalanamayacağı açıklanmıştır.

Diğer bentlerde esaslı bir tadilat yapılmamış olup, bu bentler yeniden numaralanmıştır.

Madde 8. — a) Kurumlar Vergisinden istisna edilen kurum kazançları ile ilgili bu maddenin 1 - 4 bentlerinde değişiklik yapılmamış, sadece bentler daha vazih bir hale getirilmiştir.

b) Devlet Deniz Yolları ve Limanları İdaresinin tekelinde bulunan ulaştırma işlerine dair istisna hükmünü muhtevi 5 nci bent, bu idarenin bünyesinde yapılan hukuki değişikliğe mütenazır olarak tadil olunmuştur.

Filhakika 3633 ve 4517 sayılı kanunlarla tüzelkişiliği haiz bir iktisadi işletme olarak kurulan Devlet Deniz Yolları ve Limanları İdaresi, mezkûr kanunlarla şilepçilik işi dışında kalan ulaştırma işlerinin tekeline sahip iken, bilâhara 5842 sayılı Kanunla bu idare bir anonim ortaklık haline getirilmiş ve evvelce mevcut olan tekel işleri aynen bu ortaklığa devredilmiştir. Bu hususu belirtmek üzere 5 nci bentte gereken tadilat yapılmıştır.

c) Diğer taraftan 8 nci maddeye eklenen sonuncu fıkra ile, yatırım indirimi istisnasının Gelir Vergisi Kanununda belirtilen esaslar dâhilinde sermaye şirketleri ile kooperatif şirketler hakkında da uygulanması kabul olunmuştur.

Madde 9. — Bu madde ile aynı kanunun 11 nci maddesi değiştirilmektedir.

Dar mükellefiyeti tarif eden 11 nci maddenin yürürlükteki şekline göre, Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilecek yabancı kurumların kanuni veya iş merkezlerinin Türkiye içinde bulunmaması lâzımgelmektedir. Bu ifadeden kanuni merkez veya iş merkezinden her hangi birinin Türkiye içinde bulunması halinde dar mükellefiyetin bahis konusu olabileceği mânası çıkmakta olduğundan, böyle bir anlayışa mahal vermemek üzere madde, kanuni ve iş merkezlerinden her ikisi de Türkiye içinde bulunmayan kurumların dar mükellefiyet mevzuuna girdikleri hususunu açıkca ifade edecek şekilde değiştirilmiştir.

Kanuni ve iş merkezlerinden maksadın ne olduğu hususu da kanunun 10 ncu maddesinde hükme bağlanmıştır.

Madde 10. — Bu madde ile aynı kanunun 12 nci maddesi değiştirilmektedir.

Bu madde 30 . 12 . 1960 tarih ve 192 sayılı Kanunla daha evvel bir kerre değiştirilmiş bulunmaktadır. Sunulan tasarı ile yapılmak istenilen değişiklik, Gelir Vergisi bakımından dar mükellefiyet mevzuuna giren kazanç ve iratlarla bunların elde edilme şartlarını hükme bağlayan Gelir Vergisi Kanununun 7 nci maddesindeki tadilâta mütenazır bir mahiyet arz etmektedir.

Bu maksatla tadil edilmek istenilen fıkra ve bentler hakkında aşağıda kısaca bilgi verilmiştir :

1. Maddenin 1 numaralı bendi dar mükellefiyet mevzuuna girecek ticari kazançları tarif etmekte olup, burada yapılan değişiklik sadece parantez içinde bulunan hükme inhisar etmektedir.

Filhakika mezkûr bendin 192 sayılı Kanunla tadil edilen şeklinde ve parantez içinde bulunan kısımdan «merkezleri hesabına ihracedilmek üzere» ibaresi tamamen çıkarılmış ve hüküm aynen Gelir Vergisi Kanunundaki esasları ihtiva edecek bir hale getirilmiş bulunmaktadır. Bahis konusu parantez içindeki hüküm esas itibariyle, Türkiye'de satınaldıkları veya imal ettikleri malları Türkiye'de satmaksızın yabancı memleketlere gönderenlerin elde edebilecekleri ticari kazançların Türkiye'de elde edilmiş sayılmamaları gayesine mâruf bulunduğu göre, bu malların merkezleri hesabına veya başka bir mahalle ihracedilmesinin birbirinden farklı olarak mütalâa edilmeleri uygun bulunmamıştır. Aksi takdirde ihraç mallarımızın sa-

tilmasını teşvik bakımından ehemmiyet arz eden bu bent hükmünden gereği kadar fayda sağlamak imkânı hâsıl olamayacak demektir.

2. Maddenin yürürlükte bulunan 4 numaralı bendi ile, Türkiye'de bir tarım işletmesini işleten yabancı kurumların bu faaliyetten elde ettikleri kazançlar da dar mükellefiyet mevzuuna alınmış bulunmaktadır. Tasarıda bu hüküm daha şümüllü bir hale getirilmek istenilmiş ve «Türkiye'de bulunan zirai işletmeden elde edilen kazançlar» şeklinde ifade olunarak, hisse halindeki kazançların da kavranması yoluna gidilmiştir.

Madde 11. — Bu madde ile aynı kanunun 13 ncü maddesi değiştirilmektedir.

Kurumlar Vergisine tabi tutulacak sâfi kurum kazancının tesbiti ile ilgili bulunan bu madde 192 sayılı Kanunla daha evvel tadil edilmiş bulunmaktadır. Bu kere de maddenin 2 nci fıkrasına yeni bir hüküm ilâvesi uygun görülmüştür.

Bahis konusu 2 nci fıkra sâfi kurum kazancının tesbitinde Gelir Vergisi Kanununun ticari kazançlar hakkındaki hükümlerinin uygulanacağı hükmünü ihtiva etmektedir. Bu hüküm zirai faaliyette bulunan kurumların bu faaliyetlerinden doğan kazançlarının tesbiti bakımından kifayetsiz bulunmuş olduğundan fıkranın sonuna, zirai faaliyetle işgal eden kurumların bu faaliyetlerinden doğan kazançlarının tesbiti Gelir Vergisi Kanununun 59 ncü maddesinin son fıkrası hükmünün de ayrıca nazara alınacağı hususu ilâve edilmiş bulunmaktadır.

Diğer yandan, mer'i hükmün son fıkrası hükmü de daha vazih bir hale konulmuştur.

Madde 12. — Bu madde ile aynı kanunun 14 ncü maddesinin 6 ve 7 numaralı bentleri değiştirilmektedir.

Sâfi kurum kazancının bulunması için indirilecek giderleri hükme bağlayan bu maddenin sadece iki bendinde yapılmak istenilen tadilatın mahiyeti aşağıda kısaca açıklanmıştır :

Bent 6. — Bu bentteki değişiklik Gelir Vergisi Kanununun 89 ncü maddesinin, son tadil tasarısı ile değiştirilmiş bulunan şekline mütenazır bir mahiyet arz etmektedir. Yürürlükteki 6 numaralı bent ile kamu menfaatlerine yararlı derneklere makbuz karşılığında yapılmış olan ve kurum kazancının % 1 ini ve her halde 5 000 lirayı geçmiyen bağış ve yardımların gider olarak indirilebilmeleri sağlanmış bulunmaktadır. Sunulan tasarı ile bunlara ilâveten, genel bütçeye dâhil dairelere, katma bütçeli idarelere, il özel idareleri ile belediyelere ve köylere yapılan bu nevi bağış ve yardımların da gider olarak indirilmelerine imkân verilmek istenilmiş ve 5 000 lirayı aşmamak üzere kazancın % 1 i olarak tesbit edilen yıllık umumi bağış ve yardım tutarı da % 2 ve 20 000 lira olarak değiştirilmiştir.

Diğer taraftan nakden yapılmayan bağış ve yardımların gider yazılacak değerlerinin tesbiti mevzuunda da tasarı maddesine gerekli hüküm ilâve olunmuş ve bunların muhasebe kayıtlarında mevcut mukayyet değerlerinin veya böyle bir değer yoksa, takdir komisyonlarınca tesbit edilecek değerlerinin indirimine esas alınacağı zikrolunmuştur. Aynen yapılan bağış veya yardım kurumun alım, satım mevzuu olan bir mala taallük ediyorsa, bunun gider olarak indirilecek değerinin defterlerde ayrıca hasılat meyanına ithal edilmesi lâzımeleceği şüphesizdir.

Bent 7. — Mer'i hüküm, iki yıldan fazla nakledilmemek şartıyla geçmiş yılların mali bilançolarına göre tahassul eden zararların gider olarak indirilebilmelerine cevaz vermektedir. Halbuki Gelir Vergisi Kanununun zararların kârlara takas ve mahsubu ile ilgili bulunan 88 nci maddesinde son tadil tasarısı ile yapılan bir değişiklikle, zarar mahsubu süresi 5 yıla çıkarılmış olduğundan, farklı bir durum meydana getirmemek gayesiyle, Kurumlar Vergisi mükelleflerine de aynı sürenin uygulanması zaruri görülmüştür.

Diğer taraftan bu nevi zararların mezkûr 5 yıllık süre içinde Kurumlar Vergisi matrahından indirilmeleri kabil olmadığı takdirde bunların bakiyelerinin, Gelir Vergisi Kanununun yeni tasarı ile tadil edilen 96 ncü maddesinin (e) bendi gereğince kurumun stopaj matrahından indirilmesi imkânı da ayrıca sağlanmış bulunmaktadır.

Madde 13. — Bu madde ile aynı kanunun 15 nci maddesi değiştirilmektedir.

Matlabı kabul edilmeyen tenzilat iken kabul edilmeyen indirimler haline getirilen bu maddede zikre değer değişiklik 6 numaralı bente yapılmış olup, maddeye ayrıca 7 numaralı yeni bir bend ilâve olunmuştur. Bu hususları icabettiren sebepler aşağıda kısaca açıklanmıştır.

1. Yürürlükte bulunan 6 numaralı bent, sadece Kurumlar Vergisi ile vergi ve para cezalarının gider olarak indirilemeyecekleri hükmünü ihtiva etmektedir. Halbuki Gelir Vergisi Kanununun matrahtan ve gelir unsurlarından indirilmeyecek giderlerle ilgili 90 nci maddesinde son defa yapılan değişiklikle Âme Alacaklarının Tahsil Usulü hakkındaki Kanun hükümlerine göre ödenen gecikme zamları ile faizlerinin de gider olarak indirilemeyeceği hükmüne bağlanmış olduğundan, farklı bir duruma sebebiyet verilmemek üzere buraya da aynı mahiyette bir hüküm konulması uygun görülmüştür.

2. 15 nci maddeye ilâve olunan 7 numaralı bent ile, ihraç kanunlarına veya Devletle akdolan mukavelenamelere göre mevcut ve çıkacak vergilerden muaflığı kabul edilmiş bulunan menkul kıymet faiz, temettü ve ikramiyeleri dolayısıyla kurumlarca yapılmış olan giderlerin vergi matrahtan indirilmeyecekleri hükmüne bağlanmak istenilmiştir.

Filhakika bankalarla sigorta şirketlerinin ve diğer bazı kurumların kanuni mecburiyetler sebebiyle veya ihtiyari olarak satınaldıkları menkul kıymetler arasında faiz, temettü ve ikramiyeleri her türlü vergiden muaf olanların da mevcut bulunduğu malumdur. Halbuki bugünkü hükümler muvacehesinde, kurumların kanununun 14 nci maddesine göre gider olarak indirdikleri meblâğlar, kurumun bir yıllık giderlerinin tamamı olup, böylece vergiden muaf menkul kıymet faiz, ikramiye ve temettülerinin elde edilmesi dolayısıyla yapılmış bulunan giderleri de ihtiva etmektedir.

Kurumların bu şekilde geliri vergiden muaf kaynaklardan sağladıkları kazançları bir taraftan vergi matrahına dâhil edilmez iken, diğer taraftan bu gelirlerin sağlanması için yapılmış bulunan giderlerin veya gider hisselerinin matrahtan indirilmesi kabili müdafaa bir husus olamayacağı gibi, esasen vergi kanunlarımızda da indirilecek giderler bakımından, bu giderlerin vergi matrahına girecek kazanç ve iratların sağlanması maksadiyle yapılmış bulunan giderlere inhisar etmesi prensibi kabul edilmiş bulunmaktadır.

Bu esasa göre hareket edildiği takdirde, indirilmesi kabul edilebilecek giderlerin vergiye tabi kazançlarla ilgili olanlardan ibaret bulunması lâzımgelseceği tabiidir. Buna rağmen kanunumuzda bu hususu sağlayacak sarıh bir hüküm mevcut bulunmadığından şimdiye kadar kurumlar vergiden muaf gelirlerine tekabül edecek giderleri veya hesaplanacak gider hisselerini, matrahın tesbitinde ayrıca nazarı itibara almamakta ve matrahtan indirmekte idiler.

Böyle bir durum yukarıda bahis konusu edilen prensiplere aykırı bulunmuş olduğundan bu maksatla 15 nci maddeye 7 numaralı bent ilâve edilmiş bulunmaktadır.

Mezkûr hükmüne göre kurumlar, bu nevi vergiden muaf faiz, temettü ve ikramiyeler için ihtiyar ettikleri bilûmum giderleri tefrik ederek bunları kurum kazancından indiremeyeceklerdir. Şayet bu mahiyetteki gelirlere tekabül eden giderlerin kurumlarca kesin olarak tefriki mümkün değil ise, gider yazılmıyacak miktarların ne şekilde hesaplanacağı hususu da bendin parantez içindeki hükmü ile belirtilmiş bulunmaktadır.

Madde 14. — Bu madde ile aynı kanunun 18 nci maddesi değiştirilmektedir.

Türkiye'de elde ettikleri ticari kazançları sebebiyle dar mükellef olarak vergilendirilmeleri lâzımgelen yabancı ulaştırma kurumlarının vergi matrahı, sâfi kurum kazancının tesbiti ile ilgili 13 nci madde hükümlerine göre tâyin edilmeyip, öteden beri ortalama emsal nisbeti tatbiki yoluyla hesaplanmaktadır. Bu hususu hükmüne bağlayan 18 nci maddede yapılmak istenilen değişiklik şunlardan ibarettir :

1. Yürürlükteki maddenin 11 nci fıkrası ortalama emsal nisbetinin Türkiye'de elde edilen hasıllata uygulanacağı hükmünü vaz'etmiş iken, bu kere emsalin 19 nci maddeye göre tesbit edilecek hasıllata uygulanacağı şeklinde değiştirilmiş ve fıkraya vuzuh verilmek istenilmiştir.

2. Maddenin 2 nci fıkrası gereğince ortalama emsal nisbetleri, muhtelif kaynaklardan toplanacak malûmata dayanılarak Maliye Bakanlığınca 3 yıl için tâyin edilmek lâzımgelirken, tasarı ile mezkûr hükümden 3 yıllık süre tamamen çıkarılmış bulunmaktadır. Zira konjonktürün seyrine göre kâr hadlerinde ehemmiyetli değişiklikler vukubulduğu takdirde, bu müddet zarfında aynı nisbetlerle âdil bir vergilendirme imkânı elde edilemediği görülmüş ve yine bu sebeple aynı fıkranın sonuna, «Maliye Bakanlığı lüzum gördüğü takdirde en az bir yıl uygulanmış olmak şartıyla cari ortalama emsal nisbetlerini değiştirebilir.» hükmü ilâve olunmuştur.

Mezkûr fıkraya nazaran ortalama emsal nisbetleri daimî veya ârizî olarak çalışan bütün kurumlar için aynı olmak ve fakat kara, deniz ve hava ulaştırma kurumları itibariyle ayrı ayrı olmak üzere tâyin olunacaktır.

Madde 15. — Bu madde ile aynı kanunun 19 ncu maddesi değiştirilmektedir.

19 ncu madde yabancı ulaştırma kurumlarının emsal nisbetini uygulamaya esas olacak hasılatlarının hangi unsurlardan terekübettiğini hükme bağlamaktadır.

Türkiye'de daimî veya ârizî olarak faaliyette bulunan bilûmum yabancı ulaştırma kurumlarının vergi matrahı, hasılatlarına emsal tatbiki yoluyla hesaplanmak lâzımgeldiğinden, bu madde hükümleri 12 nci maddenin 1 numaralı bendine göre ticari kazanç elde etmiş sayılan yabancı ulaştırma kurumları hakkında da uygulanacaktır.

Halen yürürlükte bulunan 19 ncu maddenin 1 nci fıkrası bu durumu sarih olarak belirtmediğinden fıkranın baştarafı «12 nci maddenin 1 ve 7 numaralı bentlerine göre ticari veya ârizî ticari kazançları dar mükellefiyet mevzuuna alınan yabancı ulaştırma kurumlarının ...» şeklinde değiştirilmiş ve maddenin bundan sonraki hükümlerinde de vuzuh temini maksadiyle bâzı tadilât yapılmıştır.

Madde 16. — Bu madde aynı kanunun 20 nci maddesini değiştirmektedir.

Kurumlar Vergisinde beyan esasına taallük eden bu maddenin 1 nci fıkrasında yapılan değişikliğe göre, vergi sorumlularının da diğer mükellefler gibi beyanname vermeleri temin edilmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanununun 27 nci maddesinde 192 sayılı Kanunla yapılan tadilâta muvazi olarak beyanname esasını tâyin eden bu maddede de vergi muhatabının beyanname vermesini sağlayacak bir değişiklik yapılması icabetmiştir.

Mer'î hükmün ikinci fıkrasında, her mükellefin vergiye tabi kazancının tamamı için beyanname vereceği açıklandıktan sonra, mükelleflerin şubeleri, ajanlıkları, alış ve satış büro ve mağazaları, imalâthaneleri veyahut kendilerine doğrudan doğruya bağlı sair iş yerleri için, müstakil muhasebeleri ve ayrılmış sermayeleri olsun olmasın, ayrı beyanname verilmez, denilmiş olduğundan, sözü edilen mükellefler kendilerine dolayısıyla bağlı sair iş yerleri için ayrı beyanname vermek imkânına sahip idiler.

Kurumların bu şekilde kendilerine dolayısıyla bağlı olan iş yerleri için ayrı beyanname vermeleri mahzurlu görüldüğünden, bahis konusu fıkradaki bu hüküm «kendilerine bağlı sair iş yerleri» haline getirilerek, sözü edilen kurumların kendilerine bağlı bütün işletmeler için her halükârda tek bir beyanname vermeleri temin edilmiştir.

Tüzelkişiliği bulunmayan iktisadi kamu müesseseleri ile dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmelerden her biri için; bunların bağlı oldukları kamu tüzelkişileriyle dernek, tesis ve vakıflar tarafından ayrı ayrı beyanname verilebilmesini temin için maddeye son fıkra ilâve edilmiştir.

Madde 17. — Bu madde aynı kanunun 21 nci maddesini tadil etmektedir.

Beyannamelerin verilme zamanını tâyin eden bu madde; «Beyanname, hesap döneminin kapanmasını takibeden dördüncü ayın sonuna kadar verilir» hükmünü muhtevi bulunduğundan, Kurumlar Vergisi mükellefleri hesap döneminin kapanmasını takibeden dört ay içinde beyanname verebilmekte idiler. Bu durumda Kurumlar Vergisi mükelleflerinin dört aylık devre içinde beyanname vermeleri bütçe hesaplarında karışıklıklara sebebiyet verdiğinden, Gelir Ver-

gisi mükelleflerinde olduğu gibi bunların da beyannamelerini bütçe yılının girmesinden sonra vermelerini temin için maddenin 1 nci fıkrası değiştirilmiş ve bu arada mükelleflerin beyannamelerini hazırlama süresinde bir kısaltma yapılmamıştır.

Bu maddenin 2 nci fıkrasından sonra gelen kısma, dar mükellefiyette, vergi muhatabının Türkiye'yi terk etmesi halinde Kurumlar Vergisi Beyannamesinin terke takaddüm eden 15 gün içinde verileceği; ve maddenin sonuna da, iş yeri veya daimi temsilcisi olmayan dar mükellefiyete tabi mükelleflerin beyanname verecekleri yerin yabancı kuruma bu kazançları sağlıyanların bağlı olduğu vergi dairesi olacağı hakkında birer hüküm ilâve edilmiştir.

Madde 18. — Bu madde aynı kanunun 24 nci maddesini tadil etmektedir.

Bu madde ile, dar mükellefiyete tabi kurumların bazı nevi kazanç ve iratlarının Kurumlar Vergisinin stopaj yoluyla alınmasını sağlayacak yeni hükümler derpiş olunmaktadır.

Bilindiği üzere tevkif yoluyla vergi alma usulü sadece Gelir Vergisinde mevcut bir sistem olup bunun Kurumlar Vergisinde tatbikâtı mevcut değildir.

Bu yolda vergi almanın vergi tarhiyat ve tahsilâtında mükelleflere ve idareye sağladığı kolaylık aşikârdır. Bu itibarla bahis konusu sistemin mahdud ölçüde Kurumlar Vergisinde de tatbikâtını temin maksadıyla; vergi sorumu durumunda bulunanların dar mükellefiyet mevzuuna giren Kurumlar Vergisi mükelleflerine ödedikleri;

1. Ücretler,
2. Serbest meslek kazançları,
3. Menkul sermaye iratları,
4. Telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, alâmeti farika ve benzeri gayrimaddi hakların satışı, devri, temlik ve kiralanması muka bilinde alınan bedeller,

Kurumlar Vergisi tevkifatına tabi tutulmuştur.

Maddenin 2 nci fıkrasına konulan hüküm ile, tevkif suretiyle alınacak olan Kurumlar Vergisinde vergi matrahının, bu maddede yazılı kazanç ve iratların gayrisâfi miktarları olduğu hususu açıklanmış bulunmaktadır.

Yabancı müteşebbisler bakımından vergi mevzuatımızın daha müsait bir duruma sokulması gayesiyle, Kurumlar Vergisi tevkif suretiyle ölenen kurum kazançlarından ayrıca bu kazancı sağlıyan kurumlarca Gelir Vergisi tevkifatı yapılmıyacağı hükme bağlanmıştır.

Maddenin mütaakıp fıkralarında Kurumlar Vergisi tevkifatının nisbeti tâyin edilmiş ve Kurumlar Vergisi tevkif yoluyla alınmış olan kazanç ve iratlar için, ayrıca bu kanunun 20 ve 22 nci maddelerine müsteniden beyanname verilmesi kurumların ihtiyaçlarına bırakılmak suretiyle yabancı müteşebbisleri beyanname vermek formalitelerinden kurtarmak gayesi istihdaf edilmiştir.

Madde 19. — Bu madde ile aynı kanuna mükerrer (24/A) maddesi eklenmektedir.

Kurumlar Vergisi Kanununa eklenen bu maddede, dar mükellefiyete tâbi Kurumlar Vergisi mükelleflerinden 24 nci maddede yazılı kazanç ve iratları elde edenler için vergi sorumlusu; yani mezkûr kazanç ve iratlardan Kurumlar Vergisi kesecek olan kişiler tâyin edilmektedir.

Konulan hükme göre, mezkûr kazanç ve iratlardan vergi tevkifatı yapacak olan kimseler, dar mükellefiyete tabi kurumlara bu kazanç ve iratları sağlıyanlardır.

Maddenin ikinci fıkrasında bahis konusu kazanç ve iratları sağlıyanların kimler olduğu tâyin edilmiştir. Buna nazaran, Kurumlar Vergisi tevkifatına tabi kazanç ve iratları nakden veya hesaben ödiyen veya tahakkuk ettiren gerçek ve tüzel kişileri, bu verginin ödenmesi bakımından vergi sorumlusu addolunacaktır. Bu şahıslar, defter tutmak durumunda olan Gelir ve Kurumlar Vergisi mükellefleri oldukları takdirde, yaptıkları vergi tevkifatını ayrıca defterlerinde göstereceklerdir.

Madde metninden anlaşılacağı üzere, dar mükellefiyete tabi kurumlara bahis konusu kazanç ve iratları sağlıyanların vergi sorumluluğu bunların Gelir veya Kurumlar Vergisi mükellefi olmaları ile muakyyet değildir.

Madde 20. — Bu madde ile aynı kanuna mükerrer (24/B) maddesi eklenmektedir.

Kurumlar Vergisi Kanununa yeniden ilâve edilen bu maddede, Kurumlar Vergisi tevkifatına ait muhtasar beyannamelerin ne gibi malûmatı ihtiva edeceği tâyin edilmektedir.

Madde 21. — Bu madde ile aynı kanunun 28 nci maddesi değiştirilmektedir.

24 nci maddeye göre dar mükellefiyete tabi kurumların muayyen kazançları için tevkif yoluyla vergi alma usulü kabul edilmiştir. Bu suretle teklif edilen mükelleflerden tevkif yoluyla kesilen vergiler için yıllık ve özel beyanname vermiyenlerde, vergilendirme dönemi olarak yapılan tevkifatın ilgili bulunduğu dönemin kabul edilmesi uygun bulunmuş ve bu maksatla maddeye mezkûr ilâve yapılmıştır.

Madde 22. — Bu madde aynı kanunun 41 nci maddesini tadil etmektedir.

Kurumlar Vergisinde özel ödeme sürelerini tâyin eden bu maddede yapılan tadilat ile, 24 ncü maddeye göre tevkif suretiyle alınacak Kurumlar Vergisi için özel bir ödeme süresi konulmuştur.

Madde 23. — Bu madde aynı kanunun 44 ncü maddesini tadil etmektedir.

Tevkif yoluyla alınan vergilerin beyanname üzerinden hesaplanan Kurumlar Vergisinden mahsubunu sağlıyan bu maddenin 1 nci fıkrasında yapılan tadilat ile, 24 ncü madde gereğince tevkif suretiyle alınan Kurumlar Vergisinin de beyanname üzerinden hesaplanan Kurumlar Vergisinden mahsubunu temin edecek bir hüküm ilâve edilmiştir.

Geçici madde 1. — Bu kanunun yürürlüğe gireceği tarihten evvelki yıllara ait vergilerin eski hükümlere tevfikân alınacağını hukme bağlamaktadır. Bu duruma ve kanun 1 . 1 . 1963 tarihinde yürürlüğe gireceğine göre, 1 . 1 . 1963 tarihinden önceki devrede vukubulan faaliyetten doğan (kendilerine özel hesap dönemi verilen kurumlarda 1 . 1 . 1963 tarihinden önce biten dönemlere ait) kurum kazançları 5422 sayılı Kanun ile bunda değişiklikler yapan 192 sayılı Kanun hükümleri dâhilinde vergilendirilecektir.

Geçici madde 2. — Tasarının 18 nci ve mütaakıp maddeleriyle vaz'olunan tevkifat hükümlerine mütaallik olup, tevkifat mevzuuna alınan kazanç ve iratların, kanunun yürürlük tarihinden itibaren nakden veya hesaben ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç ve iratlar olduğunu tasrih etmekte fayda görülmüştür. Buna göre, daha evvelki yıllar faaliyetinden doğmuş olsalar bile, kanunun yürürlük tarihi olan 1 . 1 . 1963 ten sonra nakden veya hesaben ödendikleri veya tahakkuk ettirildikleri takdirde, muaddel 24 ncü maddede zikredilen kazanç ve iratlardan tevkif yoluyla Kurumlar Vergisi kesilmesi gerekmektedir. Ancak, 1 Ocak 1963 tarihinden önce tahakkuk etmiş olan kazanç ve iratların, 1 . 1 . 1963 tarihinden sonra ödenmesi halinde, Kurumlar Vergisi tevkifatı yapılmıyacağı hususu da, maddenin sonuna konulan bir hükümlerle ayrıca açıklanmıştır.

Geçici madde 3. — 5422 sayılı Kanunun yabancı ulaştırma kurumlarında ortalama emsal nisbetlerinin tesbitine mütaallik 18 nci maddesinde, bu tasarının 14 ncü maddesiyle yapılması düşünülen tadilde en önemli hususlardan biri, Maliye Bakanlığı tarafından mezkûr ortalama emsal nispetlerinin lüzum görüldüğü takdirde değiştirilmesi keyfiyetidir. Halen yürürlükte olan hükme göre ise, bu nispetlerin her üç yıl için yeniden - nispetlerde bir değişiklik yapılmasa bile - tâyin ve ilân edilmesi gerekmektedir. Yürürlükteki hükme müsteniden, en son olarak 11 seri numaralı Kurumlar Vergisi Genel Tebliği ile bu nispetler 1962, 1963 ve 1964 yılları için muteber olmak üzere tesbit ve ilân olunmuştur. Geçici 3 ncü madde ile, mezkûr yıllar için ilân edilmiş bulunan işbu nispetlerin, yeni ortalama emsal nisbetleri tesbit ve ilân olunmadığı müddetçe muteber olması sağlanmakta ve böylece, tatbikatta doğması muhtemel tereddütler önlenmektedir.

Geçici madde 4. — 5422 sayılı Kanunun bu tasarı ile değiştirilen 8 nci maddesinin sonuna «Gelir Vergisi Kanununun yatırım indirimi istisnasına taallük eden hükümleri kurumlar hakkında da uygulanır» fıkrası eklenmiştir.

Buna göre, Gelir Vergisi Kanununda yatırım indirimine mütaallik olarak yer alan hükümlerden, aynı şartlar ve nisbetler dâhilinde, Kurumlar Vergisi mükelleflerinin de, bu tasarının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren faydalanması gerekecektir.

Ancak, yatırım indirimi istisnasının uygulanması dolayısıyla ilk senelerde Kurumlar Vergisi hasılatının mühim miktarlarda eksileceği nazara alınarak, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 5 yıl müddetle, mezkûr indirim hadleri, bunların uygulanacağı kurum kazançlarının her yıl için % 20 siyle tahdidolunmuş ve böylece Devlet bütçesinde husulü muhtemel âni ve büyük va-

ridat düşmelerinin tahfifi istihdaf edilmiştir. Bu hüküm mükellefler aleyhine bir netice yaratmayı, sadece yatırım indirimi süresini bir miktar daha uzatmaktadır.

Geçici madde 5. — Malûm olduğu veçhile, yürürlükteki hükme göre - 14 ncü madde - kurumlar zararlarını iki yıl müddetle nakledebilmekte, tasarıda ise - madde 12 - bu müddetin beş yıl olması derpiş olunmaktadır. Mer'i hüküm muvacehesinde, tasarının yürürlüğe gireceği 1.1.1963 tarihinde 1959 takvim yılı ve daha önceki yıllarda doğmuş bulunan zararlar nakil imkânını kaybetmiş olacaktırlar. Ancak 1960 yılı zararlarının 1961 ve 1962 kârlarından mahsubu, yürürlükteki hükümlere göre mümkündür. 1962 yılında doğan kurum kazançlarının 1963 Nisanında beyan edilmesi gerektiği, bu tarihte ise, yeni kanunun yürürlükte olacağı nazara alınarak, 1960 yılı zararının da, yeni hükümlerden istifade ettirilmesi hakkaniyet esaslarına uygun görülmüştür. Aynı mülâhaza 1961 yılında tekevvün eden zararlar hakkında evleviyetle vârittir.

Tasarının 24 ncü maddesi kanunun yürürlük tarihini ve 25 nci maddesi ise, kanunu yürütmeye vazifelileri tâyin etmektedir.

Kayseri Milletvekili Mehmet Yüceler ve 7 arkadaşının, 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesine bir fıkra ilâvesine dair kanun teklifi (2/324)

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesine bir fıkra ilâvesine dair kanun teklifi ve gerekçesi ilişikte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımızla arz ederiz.

17 . 10 . 1962

Kayseri Milletvekili Mehmet Yüceler	Gümüşane Milletvekili Nureddin Özdemir	Kayseri Milletvekili Mehmet Göker	Eskişehir Milletvekili E. Gazi Sakarya
Uşak Milletvekili A. R. Akbıykoğlu	Kütahya Milletvekili Sezai Sarpaşar	İçel Milletvekili Mazhar Arıkan	Kayseri Milletvekili Vedat Âli Özkan

GEREKÇE

Bâzi hayırsever ve muhterem vatandaşlarımız tarafından memleketimizin ilim ve irfanına yardım etmek ve muhtaç, kimsesiz öğrencilerin tahsillerini kolaylaştırmak maksadiyle tesisler kurulmuştur. Bu ulvi gaye ile kurulan tesisler âmme hizmeti olan öğretim ve eğitim dâvasının hallinde mühim faktör olan gelirleri mer'i Kurumlar Vergisi Kanunu gereğince vergiye tabi tutulmaktadır. Kazanç gayesi gütmeyen, Devletin ifası ile mükellef bulunduğu ve Anayasamızın 50 nci maddesi gereğince başta gelen bir âmme hizmeti olan öğretim ve eğitim dâvasına yardımdan başka bir amacı bulunmayan tesislerin ve bunlara bağlı işletmelerin gelirlerinden vergi alınması tesis gayesinin tahakkukuna mâni olduğu gibi bu şekilde tesisler kuranlar ile kuracak olanların da şevklerini kırmaktadır.

Esasen âmme hizmetine iştiraki tazammun etmekle beraber medeni kurum ve tesis senetlerindeki sarih hükümlere Devletin teftiş ve murakabesine tabi kılınan tesislerin bizatihi âmme hizmetlerine tahsis edilen gelirlerinden âmme hizmetine iştirakin diğer bir şekli olan Kurumlar Vergisine tabi tutulmaları vergi alma hususundaki ana prensiplere de aykırı düşmektedir.

Yukarda arz olunduğu üzere âmme hizmeti mahiyetini taşıyan eğitim ve öğretim hizmetlerine yardım gayesi ile kurulmuş olan tesisler ile bunlara ait iktisadi işletmelerin Kurumlar Vergisinden muaf tutulmaları maksadiyle ilişik kanun teklifi hazırlanmıştır.

KAYSERİ MİLLETVEKİLİ MEHMET YÜCELER VE 7 ARKADAŞININ TEKLİFİ

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesine bir fıkra ilâvesine dair kanun teklifi

MADDE 1. — 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesine aşağıdaki 22 nci fıkra eklenmiştir.

22. Öğretim ve eğitim hizmetlerine yardımı esas gaye ittihaz eden tesislerle, bu tesislere aid olup geliri mezkûr maksada sarf edilecek olan bircümle iktisadi işletmeler.

MADDE 2. — Bu kanun 1 Ocak 1963 tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Maliye Bakanı yürütür.

Geçici Komisyon raporu

Millet Meclisi

Geçici Komisyon

1 . 2 . 1963

Esas No: 1/287, 2/324

Karar No: 5

YÜKSEK BAŞKANLIĞA

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâza hükümler eklenmesine dair kanun tasarısı ile Kayseri Milletvekili Mehmet Yüceler ve 7 arkadaşının 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesine bir fıkra ilâvesine dair kanun teklifi birleştirilmek ve Hükümet tasarısı esas alınmak suretiyle ilgili Maliye Bakanlığı temsilcilerinin de iştiraki ile tetkik ve müzakere edildi.

Malûm olduğu gibi, Gelir Vergisi sistemimizle malî ve iktisadi mülâhazalar ve sosyal icaplarla bâzi değişiklikler yapılmış ve Yüksek Heyete sunulan Gelir Vergisi tasarısına bu maksadı teminen muhtelif hükümler konmuştur.

Gelir Vergisi Kanununda yapılan değişikliklere mütenazır olarak, Kurumlar Vergisi Kanununun da aynı ekonomik ve sosyal zaruretlerle revizyona tâbi tutulması ve bâzi yeni hükümlerle tevhiz edilmesi lâzımgelmektedir.

Bu maksatla hazırlanan tadil tasarısı üzerinde komisyonumuzca yapılan değişiklikler, gerekçeleri ile birlikte aşağıda arz ve izah olunmuştur.

Tasarının 1, 2, 3, 4, 5 ve 6 ncı maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Tasarı maddesi 7. — 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesinin tadiline müte-dair bu maddede yapılan değişiklik sadece 14 numaralı bende inhisar etmektedir. Kurumlar Vergisinden muaf tutulan sağlık müesseselerine mütaallik olan bu bende, sağlık dâvalarımız arasında önemli bir yer işgal eden cüzzam ve trahom hastalıklarının tedavi eden müesseselerin kurulmasını teşvik gayesiyle munhasıran cüzzam ve trahom tedavi eden hastaneler de ithal olunmuştur.

Tasarı maddesi 8. — 5422 sayılı Kanunun 8 nci maddesinin tadiline mütallik olan bu maddenin son fıkrasına, obligasyon ihracı suretiyle temin olunan finansman kaynaklarının, yatırım indirimine ait hükümlerin uygulanması bakımından öz sermaye sayılacağına dair bir hüküm eklenmiştir. Hükümet tasarısında, Gelir Vergisi Kanununun yatırım indirimi istisnasına dair hükümleri aynı esaslar ve şartlar dairesinde Kurumlar Vergisi mükellefi olan sermaye şirketleri ile kooperatif şirketler hakkında da tatbik edilmesi derpiş olunmaktadır. Komisyonumuz, iktisadi kalkınmamızın memleketimizde hakiki mânada sermaye şirketlerinin ve bu meyanda bilhassa anonim şirketlerin gelişmesine bağlı bulunduğunu ve bu gibi şirketlerin finansman ihtiyaçlarının ise, en yaygın ve en sağlam bir yol olan obligasyon ihracı suretiyle temin ettikleri kaynaklardan karşılanmasının teşvikinde birçok faydalar olduğunu ve bu suretle küçük tasarrufların, sermaye piyasasının kuruluş ve gelişmesini kolaylaştırmış olacağını göz önünde, tutarak, sermaye şirketlerinin obligasyon ihracı suretiyle temin ettikleri kaynaklardan yaptıkları yatırımların da, yatırım indirimi istisnasından istifade ettirilmesine karar vermiş ve bu maksatla maddenin son fıkrasına bahis konusu hükmü ilâve etmiştir.

İlâve edilen hükümde yazılı tahvilât tâbirinin Türk Ticaret Kanununun 420 nci ve mütaakıp maddeleri hükümlerine tevfiikan ihraçedilecek tahvilâtı kavramakta olduğu tabiidir.

Tasarının 9, 10, 11 ve 12 nci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Tasarı maddesi 13. — Bu madde 5422 sayılı Kanunun 15 nci maddesinin tadiline mütaalliktir. Komisyonumuzca tasarı ile getirilen maddenin sadece 7 numaralı fıkrası tadil olunmuştur.

Hükümet tasarısında yer alan bahis konusu bentte, temettü, faiz ve ikramiyelerin Kurumlar Vergisinden müstesna olan menkul kıymetlerle ilgili olarak yapılan masrafların, kurum kazancının tesbitinde matrahtan indirilmemesi derpiş olunmaktadır. Komisyonumuzca, geliri vergiden müstesna olan bir irat kaynağına ait gerçek giderlerin sâfi kurum kazancının tesbitinde matrahtan tenzil

edilmemesi gerekçesine dayanan Hükümet teklifi prensibolarak uygun bulunmakla beraber, gerçek giderlerin tesbit olunamaması halinde bu giderlerin ne şekilde bahsedileceğine dair (hükümün bu kıymetlerle ilgili gerçek masrafları tam ve sarih bir şekilde kavramadığı ve hattâ bu masrafları çok aşığı görülerek mezkûr hüküm maksada daha uygun hale konulmuştur.) Komisyonumuzca yeniden tedvin olunan hükümlerle, kurumların geliri vergiden müstesna menkul kıymetlere isabet eden gerçek giderlerinin, banka kredileri tanzim komitesi tarafından tâyin olunacak ortalama gider emsali nazara alınmak suretiyle bulunması sağlanmıştır.

Tasarı madde 14. — 5422 sayılı Kanunun 18 nci maddesinin tadiline dair olan maddede yapılan değişiklik madde metninde bulunan (ve) kelimesinin kaldırılarak yerine (;) işaretinin konulmasından ibarettir.

Tasarı maddesi 18, 19 ve 20 — Tasarının 18 nci maddesi 5422 sayılı Kanunun 24 ncü maddesinin tadiline, tasarının 19 ncu maddesi aynı kanuna (Mükerrer 24/A) maddesinin ve tasarının 20 nci maddesi ise aynı kanuna (mükerrer 24/B) maddesinin eklenmesine mütedairdir.

Komisyonumuzca tasarının 18, 19 ve 20 nci maddeleri esas itibariyle kabul edilmekle beraber, Hükümet tasarısında yazılı olduğu gibi, 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununa (mükerrer madde 24/A) ve (Mükerrer madde 24/B) şeklinde iki madde ilâvesi uygun bulunmamış ve esasen bu mükerrer maddelerin metinleri itibariyle 5422 sayılı Kanunun 24 ncü maddesinde bahis konusu edilen hükümlerle olan yakın irtibatı da göz önünde bulundurularak, tasarıda yer alan (Mükerrer 24/A) ve (Mükerrer 24/B) maddeleri hükümlerinin, 5422 sayılı Kanunun 24 ncü maddesine aktarılmasına karar verilmiştir. Bu suretle tasarının 18, 19 ve 20 nci maddelerinin metin ve matlaplarında bu birleştirmenin gerektirdiği tadilat yapılmak suretiyle, tasarının 18 nci maddesi metni 24 ncü maddenin (A) fıkrası olarak, tasarının 19 ncu maddesi metni 24 ncü maddenin (B) fıkrası olarak ve tasarının 20 nci maddesi metni ise 24 ncü maddenin (C) fıkrası olarak kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının üç maddesinin bir madde halinde tevhid edilmesinin neticesi olarak tasarının mütaakıp maddeleri 2 numara eksikliği ile, yani tasarının 21 nci maddesi 19 ncu madde olarak, 22 nci maddesi 20 nci madde olarak, 23 ncü maddesi ise 21 nci madde olarak kabul olunmuştur.

Tasarının geçici 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Geçici madde 2. — Tasarının Kurumlar Vergisi tevkifatının başlangıcına ait bu maddesinde, bu tasarı ile ihdas olunan Kurumlar Vergisi tevkifat mecburiyetinin 1 Ocak 1963 tarihinden itibaren başlayacağı hükme bağlanmaktadır. Tasarının komisyonumuzda müzakeresi sırasında 1 Ocak 1963 tarihinin üzerinden bir aya yakın bir müddet geçmiş olması göz önünde tutularak hükümün geçmiş zamana teşmili uygun bulunmamış ve Kurumlar Vergisi tevkifatının 1 . 1 . 1964 tarihinden itibaren başlanmasına karar verilerek maddede buna göre gerekli değişiklik yapılmıştır.

Tasarının geçici 3, 4 ve 5 nci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Tasarının yürürlük tarihine ait 24 ncü maddesi 22 nci madde olarak, yetkiye dair 25 nci maddesi ise 23 ncü madde olarak aynen kabul olunmuştur.

Bu kanun tasarısının, işin müstaceliyetine binaen öncelik ve ivedilikle görüşülmek üzere, Yüksek Başkanlığa sunulması komisyonumuzca karar altına alınmıştır. Saygı ile arz olunur.

Geçici Komisyon

Başkanı	Başkanvekili	Sözcü	Kâtip
Diyarbakır	Kayseri	Balıkesir	Çorum
R. İskenderoğlu	M. Yüceler	F. İslimyeli	F. Küreli
İmzada bulunamadı.			
Adana	Adana	Ankara	Aydın
Söz hakkım mahfuz.	A. Savrun	İ. Gence	N. Müren
Y. Aktimur		İmzada bulunamadı.	

Aydın
Söz hakkım saklıdır.
İ. Sezgin

Burdur
N. Yavuzkan

Bursa
Z. Uğur
İmzada bulunamadı.

Bursa
B. C. Zağra

Çankırı
R. İnceler

Denizli
İ. Ertan
İmzada bulunamadı.

Denizli
İ. Kocatürk

İstanbul
V. Özarar

İzmir
M. Uyar

Kars
L. Aküzüm
İmzada bulunamadı.

Konya
S. Aytan
İmzada bulunamadı.

Konya
K. Ataman

Konya
Söz hakkım mahfuzdur.
İ. Baran

Kütahya
A. Erbek

Manisa
M. Erten

Marş
A. Hüdaioğlu

Mardin
S. Güneşan

Ordu
O. N. Hazinedar

Samsun
F. Ceylân
İmzada bulunamadı.

Siirt
C. Aydın

Sivas
R. Günay

Van
Ş. Köserisoğlu

Yozgat
M. Kepir

Zonguldak
R. Karakaşoğlu

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun bâzi maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzi hükümler eklenmesine dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 1 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Mevzuu;

Madde 1. — Aşağıda yazılı kurumların kazançları Kurumlar Vergisine tabidir.

- A) Sermaye şirketleri;
- B) Kooperatif şirketler;
- C) İktisadi kamu müesseseleri;
- D) Dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmeler (bu kanunun tatbikatında cemaatler de tesis hükmündedir).

Kurum kazancı, Gelir Vergisi mevzuuna giren gelir unsurlarından terekkübeder.

MADDE 2. — Aynı kanunun 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Sermaye şirketleri

Madde 2. — Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş olan anonim, eshamlı komandit ve limitet şirketler ile aynı mahiyetteki yabancı kurumlar sermaye şirketleridir.

MADDE 3. — Aynı kanunun 3 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Kooperatif şirketler

Madde 3. — Kooperatif şirketler, Türk Ticaret Kanununa veya özel kanunlarına göre kurulan ve istihlâk, istihsal, kredi, satış, yapı ve sair kooperatif şirketleriyle aynı mahiyetteki yabancı kooperatif şirketlerdir.

Okul kooperatifleri gibi dernek veya âdi şirket mahiyetinde olanlar kooperatif şirket addolunmaz.

MADDE 4. — Aynı kanunun 4 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

İktisadi kamu müesseseleri

Madde 4. — Devlete, özel idarelere, belediyelere ve diğer kamu idarelerine ve müesseselerine ait veya tabi olup faaliyetleri devamlı bulunan

GEÇİCİ KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun bâzi maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzi hükümler eklenmesine dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 1 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Mevzu

«Madde 1. — 5422 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin değiştirilmesini derpiş eden tasarının 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.»

MADDE 2. — Aynı kanunun 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Sermaye şirketleri

«Madde 2. — 5422 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin değiştirilmesini derpiş eden tasarının 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.»

MADDE 3. — Aynı kanunun 3 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Kooperatif şirketler

«Madde 3. — 5422 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin değiştirilmesini derpiş eden tasarının 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.»

MADDE 4. — Aynı kanunun 4 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

İktisadi kamu müesseseleri

«Madde 4. — 5422 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinin değiştirilmesini derpiş eden tasarının 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.»

Hü.

Geçici Ko.

ve birinci maddenin (A) ve (B) işaretli bentleri haricinde kalan ticari, sınai ve zirai işletmeler iktisadi kamu müesseseleridir.

Bunların kazanç gayesi gütmemeleri, tüzel kişiliklerinin olmaması, müstakil muhasebeleri ve kendilerine tahsis edilmiş sermayelerinin bulunmaması mükellefiyetlerine tesir etmez.

MADDE 5. — Aynı kanunun 5 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmeler

Madde 5. — Dernek, tesis ve vakıflara ait veya bağlı olup 4 ncü maddede yazılı şartları haiz bulunan işletmeler ile aynı mahiyetteki yabancı işletmeler, dernek, tesis ve vakıfların iktisadi işletmeleridir.

MADDE 6. — Aynı kanunun 6 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Yabancı kamu idare ve müesseselerine ait iktisadi işletmeler

Madde 6. — Yabancı devletlere, yabancı kamu idare ve müesseselerine ait veya tabi olup birinci maddenin (A) ve (B) işaretli bentleri haricinde kalan ticari, sınai ve zirai işletmeler, Türk iktisadi kamu müesseseleri gibi Kurumlar Vergisine tabi tutulur.

Bunların kazanç gayesi gütmemeleri, tüzel kişiliklerinin olmaması, müstakil muhasebeleri ve kendilerine tahsis edilmiş sermayeleri bulunmaması mükellefiyetlerine tesir etmez.

MADDE 7. — Aynı kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Muaflıklar

Madde 7. — Aşağıda yazılı kurumlar, Kurumlar Vergisinden muaftır :

1. Darphane ve Damga Matbaası, Millî Pi-yango İdaresi ve Askerî Fabrika ve Atelyeler (Bunlar kuruluşlarındaki maksadın dışında kalan işleri dolayısıyla vergiye tâbidirler.);

2. Tekel mevzuuna ait faaliyetlerine munhasır olmak üzere Tekel İşletmeleri;

3. Kamu idare ve müesseseleri tarafından ilim, fen ve güzel sanatlar ile tarım ve hayvan-

MADDE 5. — Aynı kanunun 4 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmeler

«Madde 5. — 5422 sayılı Kanunun 5 nci maddesinin değiştirilmesini derpiş eden tasarının 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.»

MADDE 6. — Aynı kanunun 6 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Yabancı kamu idare ve müesseselerine ait iktisadi işletmeler

«Madde 6. — 5422 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin değiştirilmesini derpiş eden tasarının 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.»

MADDE 7. — Aynı kanunun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Muaflıklar

«Madde 7. — Aşağıda yazılı kurumlar, Kurumlar Vergisinden muaftır.»

1. Darphane ve Damga Matbaası, Millî Pi-yango İdaresi ve Askerî Fabrika ve atelyeler (Bunlar kuruluşlarındaki maksadın dışında kalan işleri dolayısıyla vergiye tabidirler.);

2. Tkel mevzuuna ait faaliyetlerine munhasır olmak üzere Tekel işletmeleri;

3. Kamu idare ve müesseseleri tarafından ilim, fen ve güzel sanatlar ile tarım ve hayvan-

cılığı öğretmek, yaymak, ıslah ve teşvik etmek maksadiyle işletilen müesseseler (okullar, okul atelyeleri, konservatuvarlar, genel kütüphaneler, tiyatrolar, müzeler, sergiler, nümune fidanlıkları, tohum ve hayvan ıslah ve üretme istasyonları, yarış yerleri, kitap, gazete ve mecmua yayın evleri ve emsali müesseseler);

4. Kamu idare ve müesseseleri tarafından genel insan ve hayvan sağlığını koruma ve tedavi maksadiyle işletilen müesseseler (hastane, nekahathane, klinik, dispanser, prevantoryum, sanatoryum, çocuk bakım evleri, hayvan hastaneleri ve dispanserleri, hayvan bakım evleri, veteriner bakteriyoloji, seroloji ve distofojin gibi müesseseler);

5. Kamu idare ve müesseseleri tarafından içtimai maksatlarla işletilen müesseseler (Şefkat, rehin ve yardım sandıkları, fukara aşhaneleri, ceza ve ıslah evleri atelyeleri, darülaceze atelyeleri, içtimai sigorta kurumları, öğrenci yurtları ve pansiyonları gibi müesseseler);

6. Kamu idare ve müesseseleri tarafından Hükümetin veya yetkili idare mercilerinin müsaadesi ile açılan mahallî, millî veya milletlerarası mahiyetteki sergiler, fuarlar, panayırılar;

7. 3, 4, 5 ve 6 ncı bentlerde yazılı müesseseselerden dernek, tesis veya vakıflara aidolup mezkûr bentlerde belirtilen maksat ve gayelerle işletildikleri ilgili bakanların mütalâası alınmak suretiyle Maliye Bakanlığınca kabul edilenler;

8. Beden Terbiyesi Teşkilâtına dâhil derneklere veya kamu idare ve müesseselerine ait idman ve spor müesseseleri;

9. Tüzel kişiliği haiz emekli ve yardım sandıkları;

10. Yaptıkları iş veya hizmet mukabilinde resim veya harc alan kamu müesseseleri;

11. İl özel idareleri, belediyeler ve köyler ile bunların teşkil ettikleri birlikler veya bunlara bağlı müesseseler tarafından işletilen :

a) Su, elektrik ve havagazı işletmeleri;

b) Belediye sınırları içindeki yolcu taşıma işletmeleri;

c) Mezbahalar (kesim, taşıma ve muhafaza işlerine munhasır olmak şartıyla);

12. Köylere, köy birliklerine ve köy belediyelerine ait tarım işletmeleri ile bunlar tarafın-

cılığı öğretmek, yaymak, ıslah ve teşvik etmek maksadiyle işletilen müesseseler (okullar, okul atelyeleri, konservatuvarlar, genel kütüphaneler, tiyatrolar, müzeler, sergiler, nümune fidanlıkları, tohum ve hayvan ıslah ve üretme istasyonları, yarış yerleri, kitap, gazete ve mecmua yayın evleri ve emsali müesseseler);

4. Kamu idare ve müesseseleri tarafından genel insan ve hayvan sağlığını korumak ve tedavi maksadiyle işletilen müesseseler (hastane, nekahathane, klinik, dispanser, prevantoryum, sanatoryum, çocuk bakım evleri, hayvan hastaneleri ve dispanserleri, hayvan bakım evleri, veteriner bakteriyoloji, seroloji ve distofajin gibi müesseseler);

5. Kamu idare ve müesseseleri tarafından içtimai maksatlarla işletilen müesseseler (şefkat, rehin ve yardım sandıkları, fukara aşhaneleri, ceza ve ıslah evleri atelyeleri, darülaceze atelyeleri, içtimai sigorta kurumları, öğrenci yurtları ve pansiyonları gibi müesseseler);

6. Kamu idare ve müesseseleri tarafından Hükümetin veya yetkili idare mercilerinin müsaadesi ile açılan mahallî, millî veya milletlerarası mahiyetteki sergiler, fuarlar, panayırılar;

7. 3, 4, 5 ve 6 ncı bentlerde yazılı müesseselerden dernek, tesis veya vakıflara aidolup mezkûr bentlerde belirtilen maksat ve gayelerle işletildikleri ilgili Bakanların mütalâası alınmak suretiyle Maliye Bakanlığınca kabul edilenler;

8. Beden Terbiyesi teşkilâtına dâhil derneklere veya kamu idare ve müesseselerine ait idman ve spor müesseseleri;

9. Tüzel kişiliği haiz emekli ve yardım sandıkları;

10. Yaptıkları iş veya hizmet mukabilinde resim veya harc alan kamu müesseseleri;

11. İl özel idareleri, belediyeler ve köyler ile bunların teşkil ettikleri birlikler veya bunlara bağlı müesseseler tarafından işletilen :

a) Su, elektrik ve havagazı işletmeleri;

b) Belideye sınırları içindeki yolcu taşıma işletmeleri;

c) Mezbahalar (kesim, taşıma ve muhafaza işlerine munhasır olmak şartıyla);

12. Köylere, köy birliklerine ve köy belediyelerine ait tarım işletmeleri ile bunlar ta-

Hü.

dan köylünün umumi ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamak maksadiyle işletilen hamam, çamaşırhane ve değirmenler ile bunların bağlı oldukları il sınırı içindeki yolcu taşıma işletmeleri;

13. Ordu evleri ve askerî kantinler;

14. Munhasıran verem tedavi eden sanatoryum ve prevantoryumlar ile munhasıran kanser tedavi eden hastaneler;

15. Derneklere aidolup munhasıran üyelerin istifadesine tahsis edilen ve alkollü içki verilmeyen lokâl, gazino ve lokanta işletmeleri;

16. Esas mukavelelerinde sermaye üzerinden kazanç dağıtılmaması, idare meclisi başkan ve üyelerine kazanç üzerinden hisse verilmemesi, ihtiyat akçelerinin ortaklara dağıtılmaması ve munhasıran ortaklar ile iş görüşülmesine dair hükümler bulunması şartı ile kooperatif şirketler (Esas mukavelelerde yukarıki şartlar mevcut olmamakla beraber fiilen bu kayıt ve şartlara uymayan kooperatifler muafiyetten faydalanamaz);

17. Özel kanunlarla veya Devletle akdolan mukavelelerle Kurumlar Vergisinden veya her türlü vergi ve resimden muaf tutulan kurumlar.

MADDE 8. — Aynı kanunun 8 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

İstisnalar

Madde 8. — Bu maddede yazılı kurum kazançları Kurumlar Vergisinden müstesnadır :

1. Başka bir kurumun sermayesinin asgari yüzde onuna bu kurumun kuruluşu anında veya bilanço tarihinden en az bir yıl evvelinden beri sahib olduklarını ispat ve tavsik eden ana kurumların, kuruma iştiraklerinden elde ettikleri kazançlar. (İştirak kazançları istisnası)

İştirak kazançları istisnası, kurumun bilanço tarihinden bir yıl evvel ve yeni kuruluşlarda kuruluş anında sahib olduğu iştirak hissesine isabet eden kazanç miktarına uygulanır.

2. Kooperatif şirketlerin ortakları için hesapladıkları ristrunlardan aşağıda yazılı olanlar :

Geçici Ko.

rafından köylünün umumi ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamak maksadiyle işletilen hamam, çamaşırhane ve değirmenler ile bunların bağlı oldukları il sınırı içindeki yolcu taşıma işletmeleri;

13. Ordu evleri ve askerî kantinler;

14. Munhasıran verem tedavi eden sanatoryum ve prevantoryumlar ile munhasıran kanser, cüzam ve trahom tedavi eden hastaneler;

15. Derneklere aidolup munhasıran üyelerin istifadesine tahsis edilen ve alkollü içki verilmeyen lokal, gazino ve lokanta işletmeleri;

16. Esas mukavelelerinde sermaye üzerinden kazanç dağıtılmaması, idare meclisi başkan ve üyelerine kazanç üzerinden hisse verilmemesi ihtiyat akçelerinin ortaklara dağıtılmaması ve munhasıran ortaklar ile iş görüşülmesine dair hükümler bulunması şartı ile kooperatif şirketler (Esas mukavelelerde yukarıki şartlar mevcut olmakla beraber fiilen bu kayıt ve şartlara uymayan kooperatifler muafiyetten faydalanamaz);

17. Özel kanunlarla veya Devletle akdolan mukavelelerle Kurumlar Vergisinden veya her türlü vergi ve resimden muaf tutulan kurumlar.»

MADDE 8. — Aynı kanunun 8 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

İstisnalar

«Madde 8. — Bu maddede yazılı kurum kazançları Kurumlar Vergisinden müstesnadır;

1. Başka bir kurumun sermayesinin asgari yüzde onuna bu kurumun kuruluşu anında veya bilanço tarihinden en az bir yıl evvelinden beri sahib olduklarını ispat ve tevsik eden ana kurumların, kuruma iştiraklerinden elde ettikleri kazançlar. (İştirak kazançları istisnası)

İştirak kazançları istisnası, Kurumun bilanço tarihinden bir yıl evvel ve yeni kuruluşlarda kuruluş anında sahib olduğu iştirak hissesine isabet eden kazanç miktarına uygulanır.

2. Kooperatif şirketlerin ortakları için he-

Hü.

Geçici Ko.

a) İstihlâk kooperatiflerinde : Ortakların satınaldıkları malların kıymetlerine göre hesaplanan risturnlar;

b) İstihsal kooperatiflerinde : Ortakların kooperatife sattıkları veya kooperatiften satınaldıkları malların kıymetlerine göre hesaplanan risturnlar;

c) Kredi kooperatiflerinde : Ortakların kullandıkları kredilere göre hesaplanan risturnlar;

d) Ortakların idare gideri karşılığı olarak ödedikleri paralardan sarf olunmuş iade edilen kısımlar.

Bu risturnların nakden veya aynı kıymette mal ile ödenmesi istisnanın uygulanmasına mâni değildir. Ortaklardan başka kimselerle yapılan muamelelerden doğan kazançlar hakkında risturnlara mütaallik istisna hükmü uygulanamaz. Bunların genel kazançtan tefrikinde, ortaklarla yapılan iş hacminin genel iş hacmine olan nispeti esas tutulur.

3. İhraç kanunlarına veya Devletle akdolan mukavelenamelere göre mevcut ve çıkacak vergilerden muaflığı kabul edilmiş olan menkul kıymetlerin temettü, faiz ve ikramiyeleri.

4. — 927 sayılı Kanunun 1 nci maddesine göre verilen sıcak ve soğuk maden suları imtiyazının işletilmesinden elde edilen kazançlar (ihale tarihini takibeden yıldan itibaren beş yıl süre ile).

5. Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığının tekelinde bulunan ulaştırma işlerinden elde ettiği kazançlar.

Gelir Vergisi Kanununun yatırım indirimi istisnasına taallük eden hükümleri sermaye şirketleri ile kooperatif şirketler hakkında da uygulanır.

MADDE 9. — Aynı kanunun 11 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Dar mükellefiyet

Madde 11. — Birinci maddede yazılı kurum-

M. Meclisi

sapladıkları risturnlardan aşağıda yazılı olanlar :

a) İstihlâk kooperatiflerinde : Ortakların satınaldıkları malların kıymetlerine göre hesaplanan risturnlar;

b) İstihsal kooperatiflerinde : Ortakların kooperatife sattıkları veya kooperatiften satınaldıkları malların kıymetlerine göre hesaplanan risturnlar;

c) Kredi kooperatiflerinde : Ortakların kullandıkları kredilere göre hesaplanan risturnlar;

d) Ortakların idare gideri karşılığı olarak ödedikleri paralardan sarf olunmuş iade edilen kısımlar,

Bu risturnların nakden veya aynı kıymette mal ile ödenmesi istisnanın uygulanmasına mâni değildir. Ortaklardan başka kimselerle yapılan muamelelerden doğan kazançlar hakkında risturnlara mütaallik istisna hükmü uygulanmaz. Bunların genel kazançtan tefrikinde, ortaklarla yapılan iş hacminin genel iş hacmine olan nisbeti esas tutulur.

3. İhraç kanunlarına veya Devletle akdolan mukavelenamelere göre mevcut ve çıkacak vergilerden muaflığı kabul edilmiş olan menkul kıymetlerin temettü, faiz ve ikramiyeleri.

4. 927 sayılı Kanunun 1 nci maddesine göre verilen sıcak ve soğuk maden suları imtiyazının işletilmesinden elde edilen kazançlar (ihale tarihini takibeden yıldan itibaren beş yıl süre ile.)

5. Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığının tekelinde bulunan ulaştırma işlerinden elde ettiği kazançlar.

Gelir Vergisi Kanununun yatırım indirimi istisnasına taallük eden hükümleri sermaye şirketleri ile kooperatif şirketler hakkında da uygulanır. Tahvilât ihracı suretiyle sağlanan kaynaklar, yatırım indirimi ile ilgili hükümlerin uygulanması bakımından öz sermaye sayılır.

MADDE 9. — Aynı kanunun 11 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Dar mükellefiyet

«Madde 11. — 5422 sayılı Kanunun 11 nci

(S. Sayısı : 59)

Hü.

...lerinden her ikisi de
Türkiye içinde bulunmayanlar, yalnız Türkiye-
de elde ettikleri kurum kazançları üzerinden

MADDE 10. — Aynı kanunun 192 sayılı Kanunla muaddel 12 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Dar mükellefiyette mevzu

Madde 12. — Onbirinci maddede yazılı dar mükellefiyet mevzuuna giren kurum kazancı aşağıda gösterilen kazanç ve iratlardan te-
rekübeder :

1. Türkiye'de Vergi Usul Kanunu hükümlerine uygun iş yeri olan veya daimî temsilci bulunduran yabancı kurumlar tarafından bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla yapılan işlerden elde edilen ticari kazançlar.

(Bu şartları haiz olsalar dahi kurumların ihracedilmek üzere Türkiye'de satınaldıkları veya imal ettikleri malları Türkiye'de satmaksızın yabancı memleketlere göndermelerinden doğan kazançlar, Türkiye'de elde edilmiş sayılmaz. Türkiye'de satmaktan maksat alıcı veya satıcının veya her ikisinin Türkiye'de olması veya satış akdinin Türkiye'de yapılmasıdır.)

2. Türkiye'de elde edilen ücretler.

3. Türkiye'de elde edilen serbest meslek kazançları.

4. Türkiye'de bulunan zirai işletmeden elde edilen kazançlar.

5. Gayrimenkullerin, hakların ve menkul malların Türkiye'de kiralanmasından elde edilen iratlar.

6. Türkiye'de elde edilen menkul sermaye iratları.

7. Türkiye'de elde edilen sair kazanç ve iratlar. (Bir numaralı fıkra hükmü dışında kalanların menkul kıymet satışından elde ettikleri kazançlar hariç.)

MADDE 11. — Aynı kanunun 192 sayılı Kanunla muaddel 13 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Sâfi kurum' kazancı

Madde 13. — Kurumlar Vergisi, birinci

Geçici Ko.

maddesinin değiştirilmesini derpiş eden tasarının 9 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.»

MADDE 10. — Aynı kanunun 192 sayılı Kanunla muaddel 12 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Dar mükellefiyette mevzu

«Madde 12. — 5422 sayılı Kanunun 192 sayılı Kanunla muaddel 12 nci maddesinin değiştirilmesini derpiş eden tasarının 10 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 11. — Aynı kanunun 192 sayılı Kanunla muaddel 13 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Sâfi kurum kazancı

«Madde 13. — 5422 sayılı Kanunun 192 sa-

Hü.

maddede yazılı mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri sâfi kurum kazancı üzerinden hesaplanır.

Sâfi kurum kazancının tesbitinde Gelir Vergisi Kanununun (42 nci maddesinin birinci fıkrasının 2 numaralı bendi hariç) ticari kazanç hakkındaki hükümleri uygulanır. Zirai faaliyetle iştigal eden kurumların bu faaliyetlerinden doğan kazançlarının tesbitinde Gelir Vergisi Kanununun 59 ncu maddesinin son fıkrası hükmü de nazara alınır.

Gelir Vergisi Kanununun ortalama kâr hadleri hakkındaki hükümleri Kurumlar Vergisi mükellefleri için de uygulanır.

Dar mükellefiyete tâbi kurumların kurum kazançlarının, ticari kazanç gibi tesbit edilmesi gereken kazanç ve iratlar da dâhil olmak üzere, ticari veya zirai kazançlar dışında kalan kazanç ve iratlardan ibaret bulunması halinde, Gelir Vergisi Kanununun bu gibi kazanç ve iratların tesbiti hakkındaki hükümleri Kurumlar Vergisi matrahının tesbitinde de uygulanır.

MADDE 12. — Aynı kanunun 14 ncü maddesinin 6 ve 7 numaralı bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

6. Genel bütçeye dâhil dairelere, katma bütçeli idarelere, il özel idareleriyle belediyelere, köylere ve kamu menfaatlerine yararlı derneklere makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımlar. (Bir takvim yılı içinde yapılan bağış ve yardımlar toplamının o yıla ait kurum kazancının yüzde ikisini ve her halde yirmi bin lirayı aşan kısmı hasılatından indirilmez. Bağış ve yardımın nakden yapılması halinde, bağışlanan veya yardımın konusunu teşkil eden mal veya hakkın mevcutsa mukayyet değeri, bu değer mevcut değilse Vergi Usul Kanunu hükümleri dairesinde takdir komisyonlarınca tesbit edilecek değeri esas alınır.)

7. Beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla geçmiş yılların malî bilânçolarına göre tahassul eden zararlar. (Bilânçolarda her yılın zararının ayrı ayrı gösterilmesi şarttır.)

MADDE 13. — Aynı kanunun 15 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Geçici Ko.

yılı Kanunla muaddel 13 ncü maddesinin değiştirilmesini derpiş eden tasarının 11 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 12. — Aynı kanunun 14 ncü maddesinin 6 ve 7 numaralı bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«5422 sayılı Kanunun 14 ncü maddesinin 6 ve 7 numaralı bentlerinin değiştirilmesini derpiş eden tasarının 12 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 13. — Aynı kanunun 15 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Hü.

Kabul edilmeyen indirimler

Madde 15. — Kurum kazancının tesbitinde aşağıda yazılı indirimlerin yapılması kabul edilmez :

1. Öz sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler.

2. Örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler.

3. Sermaye şirketlerince dağıtılan örtülü kazançlar.

4. Her ne şekilde ve ne isimle olursa olsun ayrılan ihtiyat akçeleri (Türk Ticaret Kanununa, kurumların özel kanunlarına veya esas mukavele ve nizamnamelerine göre sâfi kazançlardan ayırdıkları bilûmum ihtiyatlar ile Bankalar Kanununa müsteniden bankaların ayırdıkları karşılıklar dâhil).

5. Dar mükellefiyete tabi kurumlardan ayrıca :

a) Bu kurumlar hesabına yaptıkları alım, satımlar için ana merkeze veya Türkiye dışındaki şubelere verilen faizler, komisyonlar ve benzerleri ;

b) Ana merkezin veya Türkiye dışındaki şubelerin giderlerine veya zararlarına iştirak etmek üzere ayrılan hisseler (Türkiye'deki kurumun teftiş ve murakabesi için yabancı memleketlerden gönderilen yetkili kimselerin seyahat giderleri hariç).

6. Bu kanuna göre hesaplanan Kurumlar Vergisi ile her türlü para cezaları, vergi cezaları ve Âmmeye Alacaklarının Tahsil Usulü hakkındaki Kanun hükümlerine göre ödenen cezalar, gecikme zamları ve faizler.

7. İhraç kanunlarına veya Devletle akdolan mukavelenamelere göre mevcut ve çıkacak vergilerden muaflığı kabul edilmiş olan menkul kıymetlerin Kurumlar Vergisinden istisna edilen temettü, faiz ve ikramiyelerine isabet eden giderler. (Bu giderlerin katî olarak tesbit edilememesi halinde, bahis konusu giderler, vergiden muaf menkul kıymetlerden elde olunan faiz, temettü ve ikramiye gelirlerinin elde olunan umumî gayrisâfi kâr içinde işgal ettiği nisbet esas alınarak bilûmum giderlerden pay tefrik olunmak suretiyle tâyin olunur).

Geçici Ko.

Kabul edilmeyen indirimler

«**Madde 15. — Kurum kazancının tesbitinde aşağıda yazılı indirimlerin yapılması kabul edilmez :**

1. Öz sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler.

2. Örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler.

3. Sermaye şirketlerince dağıtılan örtülü kazançlar.

4. Her ne şekilde ve ne isimle olursa olsun ayrılan ihtiyat akçeleri (Türk Ticaret Kanununa, kurumların özel kanunlarına veya esas mukavele ve nizamnamelerine göre sâfi kazançlardan ayırdıkları bilûmum ihtiyatlar ile Bankalar Kanununa müsteniden bankaların ayırdıkları karşılıklar dâhil).

5. Dar mükellefiyete tabi kurumlardan ayrıca :

a) Bu kurumlar hesabına yaptıkları alım, satımlar için ana merkeze veya Türkiye dışındaki şubelere verilen faizler, komisyonlar ve benzerleri ;

b) Ana merkezin veya Türkiye dışındaki şubelerin giderlerine veya zararlarına iştirak etmek üzere ayrılan hisseler (Türkiye'deki kurumun teftiş ve murakabesi için yabancı memleketlerden gönderilen yetkili kimselerin seyahat giderleri hariç).

6. Bu kanuna göre hesaplanan Kurumlar Vergisi ile her türlü para cezaları, vergi cezaları ve Âmmeye Alacaklarının Tahsil Usulü hakkındaki Kanun hükümlerine göre ödenen cezalar, gecikme zamları ve faizler.

7. İhraç kanunlarına veya Devletle akdolan mukavelenamelere göre mevcut ve çıkacak vergilerde muaflığı kabul edilmiş olan menkul kıymetlerin Kurumlar Vergisinden istisna edilen, temettü, faiz ve ikramiyelerine isabet eden giderler. (Gerçek giderlerin katî olarak tesbit edilememesi halinde, bahis konusu gerçek giderler, Kurumlar Vergisinden muaf menkul kıymetler portföyünün itibari değer toplamına, Banka Kredileri Tanzim Komitesince menkul kıymetler portföyü ile ilgili giderler nazara alınarak tâyin olunacak ortalama gider emsalinin uygulanması suretiyle bulunur. Vergiden muaf

Hü.

Geçici Ko.

MADDE 14. — Aynı Kanunun 18 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Yabancı ulaştırma kurumlarında kurum kazancının tesbiti

Madde 18. — Yabancı ulaştırma kurumlarının vergiye matrah olacak kurum kazancı 19 ncu maddeye göre tesbit edilecek hâsılâta ortalama emsal nisbetlerinin uygulanması suretiyle hesaplanır.

Ortalama emsal nisbetleri, Türkiye’de daimî veya ârızı olarak çalışan bütün kurumlar için aynı ve kara, deniz ve hava ulaştırma işleri için ayrı ayrı olmak üzere Maliye Bakanlığınca tâyin olunur. Maliye Bakanlığı lüzum gördüğü takdirde (en az bir yıl uygulanmış olmak şartıyla) cari ortalama emsal nisbetlerini değiştirebilir.

Ortalama emsal nisbetleri Resmî Gazetede yayınlanır ve yayınlanma tarihini takip eden takvim yılı başından itibaren elde edilen kurum kazançları hakkında uygulanır.

MADDE 15. — Aynı kanunun 19 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Türkiye’de elde edilen hasılat

Madde 19. — Onikinci maddenin 1 ve 7 numaralı bentlerine göre ticari ve ârızı ticari kazançları dar mükellefiyet mevzuuna alınan yabancı ulaştırma kurumlarının Türkiye’de elde edilmiş sayılan hasılâtı aşağıda yazılı unsurlardan terekküp eder :

1. Türkiye hudutları içinde cereyan eden kara ulaştırmalarında yolcu, yük ve bagaj taşıma ücreti (bilet bedeli ile birlikte alınan gider karşılıkları dâhil) olarak ne isimle olursa olsun aldıkları paralar.

2. Türkiye’deki yükleme limanlarından yabancı memleketlerdeki varış limanlarına veya diğer bir kurumun gemisine aktarma yapılacak yabancı limana kadar cereyan eden deniz, hava

menkul kıymetler portföyünün itibari değer toplamı, ilgili hesap dönemine dâhil ayların son günündeki vergiden muaf menkul kıymetler portföyünün ortalaması esas alınmak suretiyle tesbit olunur.)

MADDE 14. — Aynı kanunun 18 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Yabancı ulaştırma kurumlarında kurum kazancının tesbiti

«**Madde 18.** — Yabancı ulaştırma kurumlarının vergiye matrah olacak kurum kazancı, 19 ncu maddeye göre tesbit edilecek hâsılâta ortalama emsal nisbetlerinin uygulanması suretiyle hesaplanır.

Ortalama emsal nisbetleri, Türkiye’de daimî veya ârızı olarak çalışan bütün kurumlar için aynı; kara, deniz ve hava ulaştırma işleri için ayrı ayrı olmak üzere Maliye Bakanlığınca tâyin olunur. Maliye Bakanlığı lüzum gördüğü takdirde (en az bir yıl uygulanmış olmak şartıyla) cari ortalama emsal nisbetlerini değiştirebilir.

Ortalama emsal nisbetleri Resmî Gazetede yayınlanır ve yayınlanma tarihini takibeden takvim yılı başından itibaren elde edilen kurum kazançları hakkında uygulanır.

MADDE 15. — Aynı kanunun 19 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Türkiye’de elde edilen hasılat

«**Madde 19.** — 5422 sayılı Kanunun 19 ncu maddesinin değiştirilmesini derpiş eden tasarının 15 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hü.

Geçici Ko.

ulaştırmalarında yolcu, yük ve bagaj taşıma ücreti (bilet, bedeli ile birlikte alınan gider karşılıkları dâhil) olarak ne isimle olursa olsun aldıkları paralar.

3. Türkiye dışındaki ulaştırma işleri için diğer kurumlar hesabına Türkiye'de sattıkları yolcu ve bagaj biletleri ile Türkiye'de yaptıkları navlun mukaveleleri dolayısıyla kendilerine verilen komisyonlar ve ücretler.

MADDE 16. — Aynı kanunun 20 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Beyan esası

Madde 20. — Yirmidördüncü madde hükmü mahfuz kalmak şartıyla, Kurumlar Vergisi, mükellefin veya vergi sorumlusunun beyanı üzerine tarholunur. Beyanname, ilgili bulunduğu hesap döneminin neticelerini ihtiva eder.

Her mükellef vergiye tâbi kazancının tamamı için bir beyanname verir.

Mükelleflerin şubeleri, ajanlıkları, alım ve satım büro ve mağazaları, imalâthaneleri veya kendilerine bağlı sair iş yerleri için, bunların müstakil muhasebeleri ve ayrılmış sermayeleri olsa dahi, ayrı beyanname verilmez.

Tüzel kişiliği bulunmayan iktisadi kamu müesseseleri ile dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmelerden her biri için bunların bağlı oldukları kamu tüzel kişileri ile dernek, tesis ve vakıflar tarafından ayrı ayrı beyanname verilebilir.

MADDE 17. — Aynı kanunun 21 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Beyannamenin verilme zamanı ve yeri

Madde 21. — Kurumlar Vergisi beyanname, hesap döneminin kapandığı ayı takibeden dördüncü ay içinde mükellefin bağlı olduğu vergi dairesine verilir.

Sermaye şirketleri dışında kalan kurumların beyanname verme süresini uzatmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Dar mükellefiyette vergi muhatabının Türkiye'yi terk etmesi halinde Kurumlar Vergisi beyanname memleketi terke tekaddüm eden onbeş gün içinde verilir.

MADDE 16. — Aynı kanunun 20 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Beyan esası

«Madde 20. — 5422 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin değiştirilmesini derpiş eden tasarrufların 16 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.»

MADDE 17. — Aynı kanunun 21 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Beyannamenin verilme zamanı ve yeri

«Madde 21. — 5422 sayılı Kanunun 21 nci maddesinin değiştirilmesini derpiş eden tasarrufların 17 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.»

Hü.

Geçici Ko.

Mükellefin bağlı olduğu vergi dairesi

1. Tam mükellefiyette, kurumun kanuni veya iş merkezinin bulunduğu yerin;

2. Dar mükellefiyette, kurumun Türkiye'deki iş yerinin veya daimî temsilcisinin bulunduğu yerin; Türkiye'de iş yeri veya daimî temsilcisi olmadığı takdirde yabancı kuruma kazanç sağlıyanların bağlı olduğu;

Vergi dairesidir.

MADDE 18. — Aynı kanunun 24 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Tevkif yolu ile alınan Kurumlar Vergisi

Madde 24. — Dar mükellefiyete tâbi kurumların aşağıda yazılı kazanç ve iratları Kurumlar Vergisi tevkifatına tâbidir :

1. Ücretler;
2. Serbest meslek kazançları;
3. Menkul sermaye iratları;
4. Telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, alâmeti farika ve benzeri gayrimaddi hakların satışı, devri, temlik veya kiralanması mukabilinde alınan bedeller.

Yukarıda yazılı kazanç ve iratlar vergi tevkifatında gayrisâfi miktarları üzerinden nazara alınır.

Bu madde gereğince Kurumlar Vergisi tevkifatı yapılan kurum kazançları üzerinden bu kazancı elde eden kurumlar tarafından ayrıca Gelir Vergisi tevkifatı yapılmaz.

Kurumlar Vergisi tevkifatının nisbeti % 20 dir.

Bu maddeye göre vergisi tevkif suretiyle alınan kazanç ve iratlar için 20 ve 22 nci maddelere göre beyanname verilmesi veya bu madde şümulüne girmiyen kazanç ve iratlar için verilecek beyannamelere mezkûr kazanç ve iratların ithali ihtiyaridir.

MADDE 18. — Aynı kanunun 24 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Tevkif yolu ile alınan Kurumlar Vergisi- tevkifat yapmaya mecbur olanlar ve tevkifata ait muhtasar beyanname

«**Madde 24.** — A) Dar mükellefiyete tabi kurumların aşağıda yazılı kazanç ve iratları Kurumlar Vergisi tevkifatına tabidir :

1. Ücretler;
2. Serbest meslek kazançları;
3. Menkul sermaye iratları;
4. Telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, alâmeti farika ve benzeri gayrimaddi hakların satışı, devri, temlik veya kiralanması mukabilinde alınan bedeller.

Yukarıda yazılı kazanç ve iratlar vergi tevkifatında gayrisâfi miktarları üzerinden nazara alınır.

Bu madde gereğince Kurumlar Vergisi tevkifatı yapılan kurum kazançları üzerinden bu kazancı elde eden kurumlar tarafından ayrıca Gelir Vergisi tevkifatı yapılmaz.

Kurumlar Vergisi tevkifatının nisbeti % 20 dir.

Bu maddeye göre vergisi tevkif suretiyle alınan kazanç ve iratlar için 20 ve 22 nci maddelere göre beyanname verilmesi veya bu madde şümulüne girmiyen kazanç ve iratlar için verilecek beyannamelere mezkûr kazanç ve iratların ithali ihtiyaridir.

B) Dar mükellef durumunda olan kurumlara (A) fıkrasında yazılı kazanç ve iratları sağlıyanlar, bu kazanç ve iratlardan Kurumlar Vergisi tevkifatı yapmaya mecburdurlar.

Kazanç ve iratları sağlıyanlar, Kurumlar Vergisi tevkifatına tabi kazanç ve iratları nak-

den veya hesaben ödeyen veya tahakkuk ettiren gerçek veya tüzel kişilerdir.

Bu madde gereğince vergi tevkifatı yapanlar, bir ay zarfında nakden veya hesaben ödedikleri veya tahakkuk ettirdikleri kazanç ve iratlar ile bunlardan kestikleri Kurumlar Vergisini mütaakıp ayın yirminci günü akşamına kadar, bağlı buldukları vergi dairesine muhtasar beyanname ile bildirirler.

Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarına göre defter tutmak mecburiyetinde olanlar, bu maddeye göre yaptıkları vergi tevkifatını ayrıca kayıt ve hesaplarında gösterirler.

C) Kurumlar Vergisi tevkifatına ait muhtasar beyannameye aşağıda yazılı malûmatın gösterilmesi lâzımdır :

- a) Tevkifatı yapanın adı ve soyadı veya unvanı ile iş adresi,
- b) Beyannameye gösterilen tevkifatın yapıldığı ay,
- c) Vergi mükellefi olan yabancı kurumun unvanı ve iş merkezi adresi,
- d) Ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç ve iradın nev'i,
- e) Ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç veya iradın miktarı,
- f) Yapılan vergi tevkifatının miktarı,
- g) Beyannamenin tanzim tarihi ve vergi kesenin imzası,
- h) Beyannamenin verildiği vergi dairesinin adı.

Beyannamenin şekli, muhtevası ve ekleri Maliye Bakanlığınca tâyin olunur.

MADDE 19. — Aynı kanuna aşağıdaki mükerrer 24/A maddesi eklenmiştir :

Kurumlar Vergisi tevkifatı yapmağa mecbur olanlar.

Mükerrer madde 24/A — Dar mükellef durumunda olan kurumlara 24 ncü maddede yazılı kazanç ve iratları sağlıyanlar, bu kazanç ve iratlardan Kurumlar vergisi tevkifatı yapmağa mecburdurlar.

Kazanç ve iratları sağlıyanlar, Kurumlar Vergisi tevkifatına tâbi kazanç ve iratları nakden veya hesaben ödeyen veya tahakkuk ettiren gerçen veya tüzel kişilerdir.

Bu madde gereğince vergi tevkifatı yapan-

Hü.

Geçici Ko.

lar, bir ay zarfında nakden veya hesaben ödedikleri veya tahakkuk ettirdikleri kazanç ve iratlar ile bunlardan kesdikleri Kurumlar vergisini mütaakıp ayın yirminci günü akşamına kadar, bağlı oldukları vergi dairesine muhtasar beyanname ile bildirirler.

Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarına göre defter tutmak mecburiyetinde olanlar, bu maddeye göre yaptıkları vergi tevkifatını ayrıca kayıt ve hesaplarında gösterirler.

MADDE 20. — Aynı kanuna aşağıdaki mükerrer 24/B maddesi eklenmiştir :

Kurumlar Vergisi tevkifatına ait muhtasar beyanname;

Mükerrer madde 24/B — Kurumlar Vergisi tevkifatına ait muhtasar beyannameye aşağıda yazılı malûmatın gösterilmesi lâzımdır :

- a) Tevkifatı yapanın adı ve soyadı veya unvanı ile iş adresi,
- b) Beyannameye gösterilen tevkifatın yapıldığı ay,
- c) Vergi mükellefi olan yabancı kurum unvanı ve iş merkezi adresi,
- d) Ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç ve iradın nev'i,
- e) Ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç veya iradın miktarı,
- f) Yapılan vergi tevkifatının miktarı,
- g) Beyannamenin tanzim tarihi ve vergi kesenin imzası,
- h) Beyannamenin verildiği vergi dairesinin adı.

Beyannamenin şekli, muhtevası ve ekleri Maliye Bakanlığınca tâyin olunur.

MADDE 21. — Aynı kanunun 28 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Vergilendirme dönemi

Madde 28. — Kurumlar Vergisinde hesap dönemi vergilendirme dönemidir. Şu kadar ki, 22 nci madde gereğince verilen beyannamelerle bildirilen kazançların vergilendirilmesinde, vergilendirme dönemi yerine kazancın iktisap tarihi esas alınır.

Tevkif suretiyle ödenen vergilerde, istihkak sahiplerince ayrıca yıllık veya özel be-

MADDE 19. — Aynı kanunun 28 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Vergilendirme dönemi

«Madde 28. — 5422 sayılı Kanunun 28 nci maddesinin değiştirilmesini derpiş eden tasarrufların 21 nci maddesi 19 ncu madde ile aynen kabul edilmiştir.»

Hü.

yanname verilmeyen ahvalde, tevkifatın ilgili bulunduğu dönemler vergilendirme dönemi sayılır.

MADDE 22. — Aynı kanunun 41 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Özel ödeme süreleri

Madde 41. — 22 ve 24 ncü maddelerde yazılı hallerde Kurumlar Vergisi, beyanname verme süresi içinde ödenir.

MADDE 23. — Aynı kanunun 192 sayılı Kanunla muaddel 44 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Kesilen vergilerin mahsubu

Madde 44. — Beyanname gösterilen kazançlardan bu kanuna ve Gelir Vergisi Kanununa tevfikana kesilmiş olan vergiler beyanname üzerinden hesaplanan Kurumlar Vergisinden mahsubedilir.

Mahsubu gereken miktar beyanname üzerinden hesaplanan Kurumlar Vergisinden fazla olduğu takdirde, keyfiyet vergi dairesince mükellefe yazı ile bildirilir. Aradaki fark, mükellefin işbu yazıyı tebellüğ tarihinden itibaren bir yıl içinde müracaatı halinde kendisine iade olunur. Bir yıl içinde müracaat etmiyen mükelleflerin bu farktan doğan alacakları düşer.

Geçmiş yıllara ait vergiler

GEÇİCİ MADDE 1. — 1963 takvim yılından evvelki zamanlarda vukubulan faaliyetlere ait vergiler eski hükümlere göre alınır.

Kurumlar Vergisi tevkifatının başlangıcı

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun Kurumlar Vergisi tevkifatına mütaallik hükümleri 1 Ocak 1963 tarihinden itibaren nakden veya hesaben ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç ve iratlar hakkında uygulanır. 1 . 1 . 1963 tarihinden evvel tahakkuk etmiş olan kazanç ve iratların, bu tarihten sonra ödenmesi halinde bunlardan Kurumlar Vergisi tevkifatı yapılmaz.

Geçici Ko.

MADDE 20. — Aynı kanunun 41 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Özel ödeme süreleri

«Madde 41. — 5422 sayılı Kanunun 41 nci maddesinin değiştirilmesini derpiş eden tasarının 22 nci maddesi 20 nci madde ile aynen kabul edilmiştir.»

MADDE 21. — Aynı kanunun 192 sayılı Kanunla muaddel 44 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Kesilen vergilerin mahsubu

«Madde 44. — 5422 sayılı Kanunun 192 sayılı Kanunla muaddel 44 ncü maddesinin değiştirilmesini derpiş eden tasarının 23 ncü maddesi 21 nci madde ile aynen kabul edilmiştir.»

Geçmiş yıllara ait vergiler

GEÇİCİ MADDE 1. — Tasarının geçici birinci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Kurumlar Vergisi tevkifatının başlangıcı

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun Kurumlar Vergisi tevkifatına mütaallik hükümleri 1 Ocak 1964 tarihinden itibaren nakden veya hesaben ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç ve irat hakkında uygulanır. 1.1.1964 tarihinden evvel tahakkuk etmiş olan kazanç ve iratların, bu tarihten sonra ödenmesi halinde bunlardan Kurumlar Vergisi tevkifatı yapılmaz.

Hü.

Ortalama emsal nisbetleri

GEÇİCİ MADDE 3. — 5422 sayılı Kanunun 18 nci maddesine tevfikân Maliye Bakanlığınca tesbit edilmiş olan ortalama emsal nisbetlerinin, bu kanun hükümlerine göre Maliye Bakanlığınca yeni ortalama emsal nisbetleri tesbit ve ilân olununcaya kadar, tatbikına devam olunur.

İlk beş yılda yapılacak yatırım indirimi

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beşinci yılın sonuna kadar olan devrede yapılacak yatırım indirimleri, bu indirimlerin uygulanacağı kurum kazançlarının her yıl için % 20 sini geçemez.

Geçmiş yıllar zararlarının nakli

GEÇİCİ MADDE 5. — Bu kanunun 12 nci maddesi ile tanınmış bulunan beş senelik zarar nakli imkânı kurumların 1960 ve 1961 takvim yıllarında tehassül eden zararları için de uygulanır.

Yürürlük

MADDE 24. — Bu kanun 1 Ocak 1963 tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 25. — Bu kanun hükümlerini Maliye Bakanı yürütür.

10 . 9 . 1962

Başbakan <i>I. İnönü</i>	Devlet Bakanı ve Başb. Yardımcısı <i>E. Alican</i>
Devlet Bakanı ve Başb. Yardımcısı <i>H. Dinçer</i>	Devlet Bakanı ve Başb. Yardımcısı <i>T. Feyzioğlu</i>
Devlet Bakanı <i>H. O. Bekata</i>	Devlet Bakanı <i>R. Aybar</i>
Devlet Bakanı <i>N. Ökten</i>	Adalet Bakanı <i>A. K. Yörük</i>
Millî Savunma Bakanı <i>I. Sançar</i>	İçişleri Bakanı <i>S. Kurutluoğlu</i>
Dışişleri Bakanı <i>F. C. Erkin</i>	Maliye Bakanı <i>F. Melen</i>

M. Meclisi

Geçici Ko.

Ortalama emsal nisbetleri

GEÇİCİ MADDE 3. — Tasarının geçici üçüncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

İlk beş yılda yapılacak yatırım indirimi

GEÇİCİ MADDE 4. — Tasarının geçici dördüncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Geçmiş yıllar zararlarının nakli

GEÇİCİ MADDE 5. — Tasarının geçici beşinci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Yürürlük

MADDE 22. — Tasarının 24 ncü maddesi 22 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Yetki

MADDE 23. — Tasarının 25 nci maddesi 23 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

(S. Sayısı : 59)

Hü.

Millî Eğitim Bakanı <i>Ş. R. Hatipoğlu</i>	Bayındırlık Bakanı <i>I. Seçkin</i>
Ticaret Bakanı <i>M. Ete</i>	Sa. ve So. Y. Bakanı <i>Y. Azizoğlu</i>
Güm. ve Tekel Bakanı <i>O. Öztrak</i>	Tarım Bakanı <i>M. İzmen</i>
Ulaştırma Bakanı <i>R. Öçten</i>	Çalışma Bakanı <i>B. Ecevit</i>
Sanayi Bakanı <i>F. Çelikbaş</i>	Ba. - Ya. ve Turizm Bakanı <i>C. T. Karasapan</i>
İmar ve İskân Bakanı <i>F. K. Gökay</i>	